

Ob 8. marcu, mednarodnem prazniku naprednih žena

LUČKA JE PRI DOBRIH LJUDEH

Leto 1943 se je bližalo koncu. Mraz in sneg sta se vedno bolj ponujala. Vsak se je rad stiskal v topli sobi. Nekega večera, ko je mrzla burja tučila okoli voglov in smo se domači ob peči pomenkovali o partizanih, ki morajo v takem vremenu zmrzovati pod milim nebom, je nekdo rahlo potrkal na okno in poklical: »Odpri-te!« Znan glas nam je povedal, da so partizani.

Ko smo odprli vrata, sta vstopila Jozeta Herle in njego-va žena Ivanka. Otroci, ki jih je bilo pri hiši kar precej, so že stisnili k peči. Običaj je bil, če je kdo izmed znancev prišel k naši hiši, da smo mu povremeno zmrzovati pod milim nebom, je nekdo rahlo potrkal na okno in poklical: »Odpri-te!« Znan glas nam je povedal, da so partizani.

(Nadalj. na 3. strani)

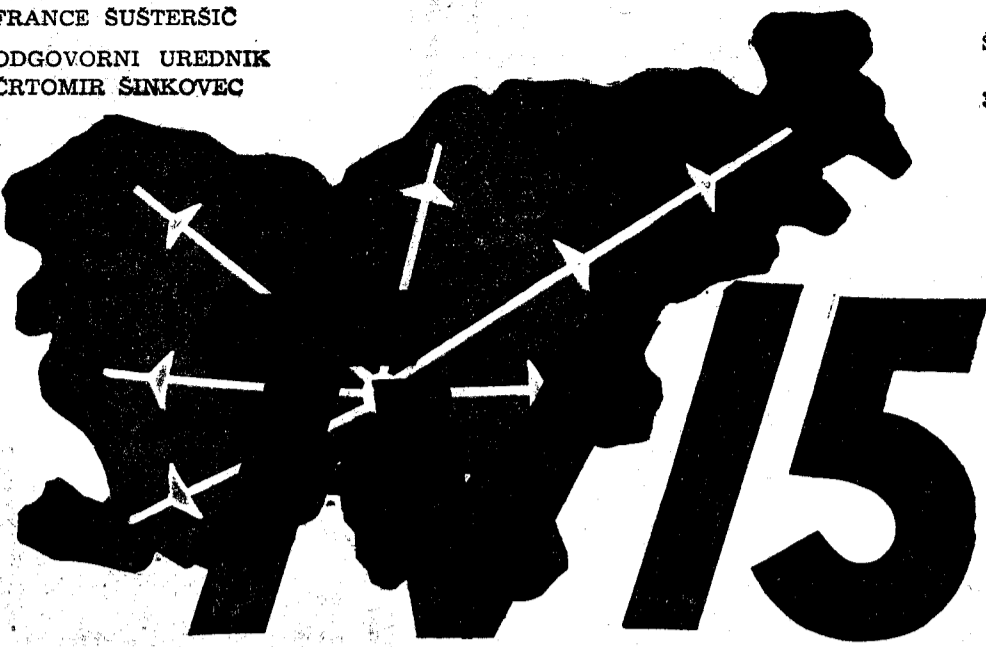

Podoba jugoslovanske matere v medvojnem trpljenju. Veljala je načelo: rešitev, osvoboditev družine in domovine

Osmi marec je že štirinajstdeseto leto mednarodni praznik naprednih žena. Na predlog znane nemške borke za ženske pravice, Klare Zetkin, so ga sprejele socialistke na II. mednarodni konferenci leta 1910 v Københavnu. Odtlej ima dan žena mednarodni značaj, za svojega so ga proglasile številne naprednejše države v svetu ter ga podprle z zakonom. S tem so si žene vsaj formalno pridobile enakopravne politične in socialne pravice.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUŠTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR ŠINKOVEC

Leto II
Štev. 10
3. III. 1964

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

S SEJE KOMISIJE VOJAŠKIH VOJNIH INVALIDOV NEUSPEHI

Uspehi invalidsko zdravstveno rekreacijskega centra v Strunjanu

KOMISIJA ZA VOJAŠKE VOJNE INVALIDE PRI PREDSEDSTVU ZZB NOV SLOVENIJE JE 22. FEBRUARJA NA SVOJI SEJI RAZPRAVLJALA O LETOŠNJEM PROGRAMU SVOJEGA DELA, O ZAKLJUČNEM RAČUNU INVALIDSKEGA ZDRAVSTVENO REKREACIJSKEGA CENTRA V STRUNJANU TER O BONIFICIRANI OSKRBNINI ZA ODDIH ČLANOV V TEM DOMU.

V smislu programa bodo analizirali stanje invalidov I. in II. skupine, izvajanje uredbe o invalidskem dodatku, skrbeli za pravilno zaposlovanje vojaških invalidov, za njihovo rehabilitacijo in strokovno usposabljanje ter za otroke umrlih in socialno šibkih invalidov. Nadalje bo komisija sodelovala z organi socialnega in invalidskega varstva pri reševanju invalidskih zadev. Sodelovala bo pri pospeševanju invalidskega športa in z Zavodom za rehabilitacijo invalidov ter skrbela za nadaljnji razvoj doma v Strunjanu.

Iz poročila o poslovanju Invalidsko zdravstveno rekreacijskega centra v Strunjanu je razvidno, da je upravni odbor dobro gospodaril in je bilo na seji izrečeno priznanje kolektivu za njegovo požrtvovalno in uspešno delo.

Lani je bilo v Strunjanu zgra-

jeno upravno poslopje z ambulantno in potrebnimi skladiščnimi prostori pa tudi nova restavracija s 60 sedeži. Letos bodo pokrili parkirni prostor, pokrili teraso z umetno maso, prepletkali bodo sobe in restavracijske prostore, na okna bodo namestili mreže proti komarjem itd. Izdelali bodo tudi načrt za graditev stanovanj za osebe in nabavili še nekaj manjkajočih delov opreme.

V lanskim sezoni je bilo v domu v Strunjanu 452 članov ZVVI na oddihu po bonificirani ceni in so plačali v posezoni 750 dinarjev, a v sezoni 850 dinarjev. Mimo tega je bilo tam na zdravljenju 370 vojaških vojnih invalidov in 250 socialnih zavarovancev. Vse to izpričuje, da je invalidsko zdravstveno rekreacijski center v Strunjanu lani v celoti zadostil svojim nalogam.

Komisija je tudi sklenila, da bo letos v domu veljala za člane ZVVI ista bonificirana cena. Priporočila pa Združenju vojaških vojnih invalidov po posameznih občinah, da plačajo za posamezne člane tudi del ali pa celotno bonificirano ceno.

Zivahna razprava na seji komisije za vojaške vojne invalide pri ZZB NOV Slovenije je pokazala, da bo izvajanje celotnega programa terjalo precej intenzivnosti in naporov.

Letos bo poteklo sto let, odkar je umrl na Dunaju Vuk Stefanović Karadžić (1787—1864), zbiratelj srbskega narodnega blaga, utemeljitelj srbskega knjižnega jezika in pisec prvega srbskega slovarja in slovnice. Karadžić, ki se je pri reformaciji srbskega jezika opredelil za fonetično pisavo, to je po načelu: »Piši, kakor govoriš, in govori, kakor pišeš«, je bil sodobnik in prijatelj Jerneja Kopitarja in Frana Miklošiča. Te pomembne obletnice se bodo Srbi spominjali s številnimi kulturnimi prireditvami.

Skrb za borce v Kranju

V letu 1961 so v kranjski občini podeljevali priznavalnino socialno šibkim članom ZB na podlagi začasnega pravilnika. Leta 1962 so ga zamenjali z novim odlokom o priznavalninih. Z njim so uspešno premostili začetne težave ob prehodu na sistematičen in organiziran sistem pomoči borcem NOV.

Tako je imela kranjska občina leta 1962 za priznavalnino 1.800.000 dinarjev, lani pa že 3.600.000. Toda ta vsota je bila še vedno premajhna. Zato je tudi občinska skupščina dovolila zvišanje vsote in so tako v ta namen dali 4.925.000 dinarjev.

Pred kratkim je Svet za socialno varstvo občine Kranj obravnaval gradivo, ki ga je zaradi ustanovitve Sklada za

borce predložila Komisija za zadeve borcev in invalidov. Svet se je s poročilom in osnutkom v celoti strinjal, ga predložil občinski skupščini, ki ga je tudi že prejela ter izdala odlok o ustanovitvi občinskega sklada za borce NOV. Temu skladu so zagotovili v proračunskem letu 1964 iz občinskega proračuna 10 milijonov dinarjev. V prihodnje bodo izplačevali vse priznavalnine in druge izdatke za varstvo bivših borcev iz tega sklada.

Lani je kranjski občini prejelo priznavalnino 70 članov ZB. Od teh je bilo 27 bivših borcev ter 43 aktivistov, oziroma internirancev. Nekaterim, ki se jim je medtem socialni položaj že izboljšal ter nosilec »Spomenice 1941«, ki je zanje prevzel izplačevanje okrajni sklad, so priznavalnino ukinili. Povprečna priznavalnina v letu 1963 je bila 8900 dinarjev. Razen stalnih priznaval-

nin je lani dobilo 8 članov ZB enkratno pomoč v skupnem znesku 180.000 dinarjev. Zaradi temeljite proučitve socialnega položaja udeležencev NOV v kranjski občini je Združenje borcev oktobra in novembra lani zaključilo z zbiranjem podatkov o 1364 borcih NOV, 174 internirancih in 2438 aktivistih. Nad 2000 borcev živi v mestu, kjer so večje potrebe, pa tudi življenjski stroški so višji.

Svet je tudi razpravljal o stanovanjskem vprašanju udeležencev NOV. Tako je ena izmed smernic letošnjega družbenega plana občine tudi obveznost, da letos priskrbeti 60 stanovanj za udeležence NOV iz stanovanjskega sklada, ki ga gradi občina. Svet je smatral za najbolj primerno, prepuštili pravico do delitve teh stanovanj Komisiji za zadeve borcev in invalidov, ki bi dobila tudi potrebne izdatke odtodbe za vseitve.

Letos bodo tudi povečali priznavalnino tiskina upravičencem, ki imajo na družinskega člana manj kot 8000 dinarjev dohodkov mesečno.

Nove uniforme JA

NAMESTO ŠKORNJEV IN JAHALNIH HLAČ...

Odslej oficirji in podoficirji ne bodo več nosili škornjev, globokih čevljev in jahalnih hlač. Namesto dosedanjih visokih škornjev so uvedli terenske škornje, ki so po obliki enaki za oficirje in podoficirje, razlikujejo pa se po kakovosti usnja. Golenice je moč zategovati z vezalkami in z usnjenimi pasovi. Terenski škornji imajo usnjen ali gumijast podplat in so šivani ali pa zbiti.

Hlače, ki sodijo k terenskim škornjem, so v spodnjem delu zožene — podobno kot smučarske hlače.

SPREMEMBE ZA VOJAKE IN MORNARJE

Tudi za navadne vojake so ukinili škornje in jahalne hlače. Suknjič ni več zaprtega kroja, temveč je napol odprt, ki pa ga je moč — na primer pozimi — zapreti do vratu. K

(Nadalj. na 5. strani)

V današnji številki:

Z NESTLOM POKOROŠKEM (STRAN 3)

LETOŠNJI POHOD »KURIRKOVA TORBA« (STRAN 3)

»KO PREBEREŠ, SEŽIGL« (STRAN 5)

OSAMLJENI STREL (STRAN 8)

OBČANOVA BELEŽNICA

(Zakaj je naslov malce nenavaden, bo razvidno iz nadaljnjih vrstic!)

● Na območju občine »A« (imenujmo jih kar s črkami iz abecede) se ubadajo z vrsto problemov: kako bi pomagali obrtni delavci, da bi se razvila, kako bi asfaltirali ceste, ki pelje skozi občinsko središče, itd.

● V občini »B« jih muči skrb za otroški vrtec, ki ga nimajo, bi ga pa potrebovali, kajti zaposlenih mater je čedalje več, itd.

● Za območje občinske skupščine »C« je značilno, da vodovod sploh ni urejen, da o kanalizaciji niti ne govorimo. Zato se odborniki ukvarjajo z načrti, da bi ta problem uredili, itd.

V nekaterih občinah — manj razvitih sevoda — se ubadajo še s takimi problemi, ki so za nekatera že nerazumljivi, medtem ko v drugih, razvitejših in gospodarsko močnejših teh problemov nimajo več. Kajpada, v slednjih občinah imajo že probleme »na višji ravni«. Tam s kanalizacijo in elektrifikacijo niti nimajo težav. Zato se lahko lotevajo tudi zahtevnejših, modernejših in sodobnejših problemov.

Eden izmed takih problemov je tudi olespava mesta ali središča z lučmi; neonskimi, navadnimi in drugimi. Tako je ena izmed občin v mestu sprejela pred kratkim poseben pravilnik o razsvetljavi mesta. (Pustimo ob strani dejstvo, da je redukcija električne energije v letošnji zimi svojevrsten problem in strokovnjaki pravijo, da bo tudi še na-

slednjih nekaj let, dokler ne bomo zgradili še več hidroelektrarn. Problem elektrike v posameznih obdobjih bo še kritičen in bo treba varčevati!)

In čeprav mesto tvori več občin in bi bilo dobro urediti ta problem (če že je tako pereč?) za mesto kot celoto.

Toda — zdaj je kar je!

E ali E?

In čeprav se svet za turizem in gostinstvo ni strinjal z odlokom, takim, kakršen je, pač pa ga je le načeloma odobrili in dal svoje mnenje v tem smislu, da je treba predvsem urediti javno razsvetljavo, saj je znano, da je Ljubljana razen najstrožjega centra, bolj ali manj v temi, je bil odlok vendarle sprejet in to s pripombo:

— Čudno, da so prav gostinci proti (!) razsvetljavi mesta, ko bi vendar morali že s stališča turizma in sezone, ki je pred duri, močno podpreti prizadevanje občinske skupščine, da bi dala mestu z reklamami elementarni izgled!

Odlok je torej sprejet in med drugim tudi govori o naslednjem:

● »Podjetja in gospodarske organizacije, trgovine, itd., morajo v šestih mesecih urediti svetleče napise pred svojimi poslovalnicami. Če v tem roku ne bodo tega storili, podpadajo pod sankcije.«

Vse lepo in prav. Naloga na podlagi odloka je postavljena in treba jo bo izpolniti.

Samo — kako?

Praksa je doslej nedvosmiselna...

Precej podjetij v središču Ljubljane je že uredilo in ureja svoje reklamne neonske napise. Sami, ki hodimo mimo, denimo, po Titovi ulici, lahko opazimo, koliko časa je potrebno za namestitev take svetleče reklame, kajti podjetji v Sloveniji, ki jih izdelujeta — »TOS« iz Ljubljane in »Elektrokovina« iz Maribora — nista v stanju v tako kratkem roku izdelati vse potrebno. Posebno pa ne bosta sposobni tega, če bodo morala (po odloku) vsa podjetja v središču mesta v pičlih šestih mesecih izpolniti svoje obveznosti!

Toda — ne gre le za odlok in ta podjetja — proizvajalce!

Tu so še drugi. Na primer — arhitekti!

Hotel »Slon« v Ljubljani, ki je namestil precej »neona« na fasado svoje hiše, je moral z deli prenehati oziroma čakati leto dni, ker se arhitekti niso mogli zediniti, kakšna naj bo črta »E« v besedici »hotel«. Ali naj bo srednja črta krajša od spodnje in zgornje, ali pa naj bodo vse tri enake? Ko so se domenili (po dvanajstih mesecih) so šele lahko nadaljevali z delom...

Odlok je odlok. Tudi potreben je! Toda — zakaj je treba sprejemati take odloke, če že vnaprej vemo, da se ga ne bomo mogli držati?

IZTOK AUSEC

P. S. Vsaka podobnost z ljubljansko občino Ljubljana-Center je zgolj slučajna...

Zgodovina NOB Šaleške doline

Ze dolgo je naloga občinskih predsedstev in krajevnih organizacij, dokončno zbrati ter urediti zgodovinsko gradivo o NOB. Tega nelahkega dela so se lotile tudi organizacije ZB v Šaleški dolini. Pri občinskem predsedstvu ZB v Velenju so za to nalogo imenovali posebno komisijo, ki že dlje časa tudi deluje.

Ta komisija je ugotovila, da je na območju občine Velenje dalo življenje za svobodo 691 junakov, borcev in sodelavcev ter žrtev fašističnega nasilja. Zbrali so tudi vse ostale podatke za dokončno obdelavo zgodovinskega gradiva. Dokončna obdelava pa bo pri občinskem predsedstvu, kjer ga bodo obdelali za vseh 16 krajevnih organizacij, za vsako posebej. Poleg tega pa bo pri občinskem predsedstvu še celotno gradivo iz vse občine. Predsedstvo ZB občine bo po en izvod zgodovine NOB, ki bo urejena kronološko, poklonilo tudi vsem šolam. Za vsakega padlega borca, oziroma žrtev fašističnega nasilja bodo v tej zgodovini napisana, ne bo razšla, ju prebivanja, način sodelovanja z NOB, kraj smrti, grob ter fotografija.

Komisija je sklenila, da bo to gradivo obdelala in končala do občinskega praznika, ki bo 8. oktobra. Ta dan leta 1941 so partizani napadli ter osvobodili Soštanj. Komisija pa se potem, ko bo zgodovina napisana, ne bo razšla, ampak bo nadaljevala z zbiranjem gradiva za še živeče borce NOB, izdala pa bo tudi prikaz vseh bojov v Šaleški dolini.

Ivan Malenšek

Odkrili bodo spomenik v Žireh

Združenje borcev NOV občine Logatec se skupaj s krajevno organizacijo ZB Žiri pripravljata na odkritje spomenika 200 padlim borcem. Ta spomenik bodo odkrili 4. julija v Žireh. Ustanovili so tudi pripravljajni odbor, ki ima nalogo izdelati podroben program slavlja. Predvidevajo, da bo praznovanje trajalo tri dni in sicer 3., 4. in 5. julija. Na dan borca, 4. julija, bodo sodelovali tudi

Invalidski pevski zbor, godba na pihala JLA, recitatorji in mladinski pevski zbor. Ves program bo posnela RTV Ljubljana.

Ta proslava bo ena največjih v občini v letošnjem letu. Imajo pa namen pritegniti še sosednje občine kot Idrijo, Skofjo Loko, Kranj, Vrhniko in Postojno. Organizirati nameravajo predvsem pohod odredov predvojaške

vzgoje, ki bi se potem udeležili proslav ob odkritju.

Spomenik bo izdelal kipar Stane Keržič. Predstavljal bo boj Žirovske doline in bo stal na lepem kraju. Člani ZB v Žireh in okolici so se za ta spomenik potegovali že več kot deset let, zato bo zanje veliko veselje, ker bodo spomenik odkrili na dan borca ob tako veliki proslavi.

FRANC JERINA

Med dobrimi tudi nekaj slabih

V kranjski komuni so krajevne organizacije ZROP že zaključile letne konference. Na njih so se člani o marsičem pogovorili in ugotovili, da je bilo delo bolj ali manj zelo uspešno. Predvsem tam, kjer je bila porazdelitev dela pravilna ter dobro sodelovanje članov s predsedstvi. Tako tudi uspehi niso izostali. So pa nekatere organizacije ZROP v občini, ki svojih nalog niso v celoti izpolnile. bodisi zaradi slabega sodelovanja članov, bodisi zaradi nedelavnosti članov predsedstva.

Kje so vzroki da krajevna organizacija ZROP Planina ni izpolnila svojega delovnega programa, bo ugotovilo novo izvoljeno predsedstvo. Navedbi bi le nekaj grobih napak, ki se v prihodnje ne bodo smele več ponoviti. Tako

sta večkratno spreminjanje plana strokovnega pouka in osemkratno menjava izvedbe pouka prav gotovo povzročila med članstvom nevoljo in tudi slab obisk predavanj. Testiranja rezervnih oficirjev in podoficirjev organizacija ni izvedla, za kar je odgovorno celotno predsedstvo organizacije. Člani se prav gotovo niso mogli zadovoljivemu številu udeleževati predavanj, če so dobivali vabila le dan pred predavanjem. Takšne in podobne pomanjkljivosti so se v organizaciji ponavljale vse leto.

Tudi v krajevni organizaciji ZROP Gorenja Sava ni bilo vse tako, kot bi moralo biti. Že v začetku lanske letne konference se novoizvoljeni člani niso mogli konstituirati. Pozneje so težave sicer preostili in je delo le zaradi prizadevanja predsedstva potekalo v redu. Vprašanje nadaljnega dela organizacije pa še vedno ni popolnoma jasno. Predsedstvo je že dvakrat sklicalo letošnje konferenco, ki pa se je udeležilo le 10 članov in tako ni bilo mogoče izvoliti novega predsedstva.

Res je, da je območje krajevne organizacije ZROP Dobro precej razsežno in nima dobrih prometnih zvez. To pa ne bi smelo ovirati dela organizacije. Morda je bila ena izmed pomanjkljivosti neenotno sodelovanje članov

in skupno nesistematično delo članov predsedstva.

Vse te slabosti, ki so zavirale delo krajevnih organizacij v preteklem letu, pa niso nepremostljive. Z dobro voljo vseh članov, konstruktivnim delom predsedstva, pravilno porazdelitvijo dela, dobro pripravljenimi razpravami in zadostnim čutom odgovornosti ko kmalu mogoče odpraviti te napake in premostiti razne težave.

Med krajevne organizacije ZROP v občini Kranj, kjer je delo potekalo zelo dobro in uspešno, pa moramo prišteti tudi ZROP Center. Na letni konferenci so člani obravnavali med drugim tudi slabšo udeležbo članov na strokovnih predavanjih. Mnenja članov so bila različna. Glede na starost članov in razliko v letih so bila morda predavanja preenošana itd. Sklenili so, da bodo v prihodnje bolj praktična in manj teoretična. Vsekakor je prav, da so na razpravi obravnavali tudi vprašanje priprave predavanj o organiziranem delu in pomoči v službi raznih elementarnih nesreči ki pri nas niso redke.

Na razpravah letnih konferenc so člani opozorili, da je treba mlajšemu rezervnemu vodilnemu kadru posvetiti več pozornosti, predvsem strokovnemu izpopolnjevanju in ideološki izgradnji.

Tudi krajevna organizacija ZROP Vodovodni stolp je v preteklem letu dosegla lepe uspehe. Organizacija je precej močna, saj šteje že 176 članov. Med mnogimi vprašanji so člani na konferenci obravnavali tudi način in obliko dela pri novem programu in nujnost povečanja naročnikov brošure za strokovno izpopolnjevanje »Vojaški informatorji«, ker se bo v glavnem strokovni program prilagodil vsebini te zanimive in poučne brošure.

Lendavski invalidi so zborovali

V nedeljo, 18. februarja, je bila v Lendavi občinska skupščina ZVVI v občini je zdaj 226 invalidov, ki se v pretežni večini bavijo s kmetijstvom. Zato nastopajo težave pri uveljavljanju pravic za pridobitev posebnega invalidskega dodatka. Kmetije-invalidi imajo namreč zemljo, ki je ovira za pridobitev tega dodatka.

Na skupščini so tudi razpravljali o sodelovanju ZVVI, ZB in ZROP pri prenašanju tradicije NOB na mladino. Dosej je bilo to delo premalo načrtno in sistematično. Pomrebna bo tudi večja povezava s prosvetnimi činitelji v občini. Nekateri delegati so kritizirali tudi slabe filme, ki škodljivo vplivajo na mladino. Razen tega se pojavlja po naših časopisnih kioskih v vedno večji količini literatura najslabše vrste, tako imenovana plaža, šund-literatura ali revolverska literatura. Kot primer so navajali znane izdaje X-100, ki jih množično izdaja založniška hiša v Novem Sadu in po katerih sega zlasti mladina. Medtem ko se na eni strani odgovorni tovaršiji pri naših založbah, časopisih, radu in televiziji trudijo, da bi dobila svoje mesto na predna domača in tuja literatura, pa na drugi strani nekatere založniške hiše vsa ta prizadevanja rušijo z izdajanjem X-100 in druge literarne plaže.

Razpravljali so tudi o tem, da bi obe krajevni občini, murskosobotska in lendavska, odkupili rojstno hišo narodnega heroja Stefana Kovarča-Marka v Nedelici. Spremenili bi jo v muzej in jo ohranili znanencem kot tipično prekmursko hišo. Za odkup hiše ne bi smela biti ovira občinska meja. Stefan Kovarč je organiziral upor po vsem Prekmurju. Letos bo tudi minilo 30 let, odkar je začela izhajati v Dolnji Lendavi »Ljudska pravica« pod uredništvom prekmurskega rojaka in znanega pisatelja Miška Kranjca. Prav tako letos poteka 20 let od pomembnih dogodkov med NOB. Pri organizaciji teh proslav bodo sodelovale vse tri organizacije ZVVI, ZB in ZROP.

Program vodstva ZVVI v Lendavi so za leto 1963 v glavnem izpolnili kljub raznim težavam. Letos bodo invalidi med drugim tudi pomagali odboru SZDL pri vključevanju novih članov v SZDL ter v okviru svojih možnosti sodelovali na širšem področju dela krajevnih skupnosti.

Jože Janež

Ob tabornem ognju

V predzadnji številki »TV 15« je izšel članek Angela Ozebka, v katerem obtožuje odnos Šoškega gozdnega gospodarstva do logarjev in borcev. Članek je poln netočnosti, navedene so primerjave najnižjih lanskih dohodkov z letošnjimi najvišjimi itd. Problem je osvetljen samo z ene strani in smatramo, da je potrebno dati dodatna pojasnila.

V času administrativnega gospodarjenja z gozdovi v privatnem sektorju je gospodarska služba, zaradi izvajanja najrazličnejših predpisov, zahtevala obilo logarskega kadra. V pomankljanju teh z gozdarsko šolo, smo pritegnili tudi ljudi brez te šole. Kasneje smo ugotovili, da nekateri niso zmogli najpomembnejših računskih operacij, kar je oviralo normalno poslovanje. Celotna organizacija je imela v tem obdobju izrazit administrativni pečat.

Medtem se je marsikaj spremenilo. Predpisi so se deloma sprostiti, najstrokovnejše opravilo — odkazovanje — se prenaša od logarja na tehnika. S priključitvijo gozdnih obratov kmetijskih združenj in gozdnim gospodarstvom so se združili trgovski posli in še nekatere druge dejavnosti. Število logarjev in uslužbencev se je s tem bistveno znižalo.

Šoško gozdno gospodarstvo se, z uvajanjem mehanizacije in z izboljšanjem organizacije dela, že nekaj let bori za večjo produktivnost dela. Od 1958. do 1963. leta se je pri istem obsegu dela število zaposlenih zmanjšalo od 1100 na 620. Delovni kolektiv zahteva, da se večja storilnost vpelje ne samo pri fizičnih delavcih, temveč tudi pri uslužbencih. Število logarjev in uslužbencev se je pri prejšnjem podjetju zmanjšalo že pred enim letom, pri priključenih gozdnih obratih v privatnem sektorju pa letos. Tako se je pri Gozdnem obratu Tolmin število uslužbencev zmanjšalo od 21 na 13. Borci so bili vsi, razen nekaj mlajših, selekcija pa je bila nujno potrebna. Pri tem smo se popolnoma zavedali odgovornosti, ki jo nam nalaga ureditev tega vprašanja. Zato se ni razpravljalo o odpustu, pač pa o premostitvi na gojitvena

dela, kjer naj bi administrativno manj sposobni logarji prevzeli mesta vodij delavskih skupin. Neto urna osnova za delo na tem mestu je z novim pravilnikom postavljena na 150 dni-dinarjev ter se pri normalnem delu na tem mestu zasluži skupaj s terenskim dodatkom mesečno okoli 40.000 dinarjev. Urna osnova za logarje znaša 130 do 190 dinarjev.

Delo na gojitvi gozdov je bilo doslej zanemarjeno, saj smo pri Gozdnem obratu Tolmin lansko leto potrošili v te namene samo 2.800.000 dinarjev. Nujno je bilo treba pospešiti gojitev gozdov, in to z vlaganjem večjih sredstev v to dejavnost in s pritegnitvijo kvalificiranih predelavcev.

Če ne bi računali z dvigom storilnosti in s potrebo zmanjšanja administrativnega aparata, bi ob priključitvi gozdnih obratov kmetijskih združenj imeli okoli 300 uslužbencev. Naša gospodarska organizacija v bukovem predelu, kjer pridelu-jemo pretežno drva z ustaljenimi cenami, tega ne bi vzdržala in bi ob priključitvi gozdnih obratov lahko napovedala bankrot ali pa bi 80 odstotkov uslužbencev prejelo 18.000 dinarjev mesečnih dohodkov, kot jih je imel avtor omenjenega dopisa pri obratu kmetijske zadrage.

Vse to je komisija, ki jo je imenoval delavski svet, pojasnila prizadetim, ki naj bi bili prekvalificirani. Avtor članka je prvi izjavil, da se s tem popolnoma strinja in pripomnil, da bo tako vsaj pri družini, od katere je bil sedaj ločen.

Zato nas toliko bolj preseneča vsebina njegovega pisma. Popolno nerazumevanje današnjih družbenih odnosov kaže zadnji stavek, ki govori o sramotnem ponižanju, ki da mu ga je prizadelo podjetje. Ali smatra fizično delo za sramotno? Človek mora danes delati na takem delovnem mestu, kjer lahko družbi največ koristi. Pripomniti moramo, da prejemki na novem delovnem mestu v višini 40.000 dinarjev niti niso pretniki in bi bili na starem logarskem mestu prej nižji kot višji.

Zal nam je, da se avtor članka ni prejel pogovoril z nami, kot pa da je publiciral tako nezrele misli in netočne podatke o osebnih prejemkih. Po novem pravilniku o delitvi osebnih dohodkov so najvišji prejemki 3,65-krat višji od najnižjih prejemkov, ki znašajo 25.000 dinarjev.

DELAJSKI SVET PODJETJA SGG TOLMIN

Predsedstvo centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je sklicalo V. kongres ZSJ, ki bo od 20. do 25. aprila v Beogradu. Na kongresu bodo govorili tudi o prihodnjih nalogah ZSJ v boju za izboljšanje življenjske ravni delavskega razreda ter za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj države.

Zvezni komite za turizem SFRJ je predlagal, naj bi se zne-sek deviz, ki jih jugoslovanski državljani lahko vzamejo v tu-jino, povečal od sedanjih 20 na 30 dolarjev, če pa potujejo v tujino v organizaciji turističnih agencij, pa bi imeli 35 dolarjev deviz.

Revija Mednarodne federacije odporinskih gibanj obsoja pisanje zahodnonemškega lista »Deutsche Soldatenzeitung«, ker obrekuje jugoslovansko vojsko in državnega sekretarja za zunanje zadeve Kočo Popovića. Nemški vojaški časopis se med drugim zavzema tudi za akcijo oziroma za splošno amnestijo za vojne zločince, tako da bi ostali nekažnovani. Revija bivših borcev pa ob koncu poudarja, da se zahodnonemški list tudi danes poslužuje »Göbbelsovega besednjaka in zmerja tiste, ki so branili svojo napadeno domovino, z »banditi«, da bi prikri-li strahote, ki so jih počenjali Wehrmacht in esesovske čete v evropskih deželah.

Skupina svetovnoznanih znanstvenikov (Russell, Sartre in drugi) je apelirala na arabske dežele in na Izrael, naj rešijo svoj spor in odpravijo nevarnost, da bi prišlo do koncentracije atomskih sil in atomskega orožja na Srednjem vzhodu.

Ministri šestih držav, članice Evropske gospodarske skupnosti so predložili načrt, po katerem naj bi do konca 1965. leta popolnoma odpravili carine na promet z industrijskimi izdelki med državami, ki so članice te organizacije.

V Beogradu se je sestel koordinacijski odbor zveznega in republiških inštitutov, ki skupno izpolnjujejo naloge, predvidene s študijskim načrtom »Zgodovina jugoslovanskega delavskega gibanja«. Odbor je med drugim sprejel pobudo inštitutov za proučevanje delavskega gibanja, naj sestavi poseben študijski načrt za zgodovino socialistične Jugoslavije.

Dogodki tedna

Generalni sekretar OZN U Tant je na seji posebnega odbora OZN, zadolženega za uresničitev deklaracije iz leta 1960, po kateri je treba kolonijam priznati neodvisnost, dejal, da je bila poglavitna skrb tega odbora v preteklih dveh letih povečana dekolonizacija afriške celine. Zdjaj pa gre za ureditev položaja v jugozahodni Afriki, Južni Rodeziji, Basutolandu, Bečuanji, Swazilandu, Angoli, Mozambiku, portugalski Gvajani, Adenu, britanski Gvajani, Severni Rodeziji, Njasi, španski Sahari in Gambiji. Področji, na katera se nanaša deklaracija o neodvisnosti kolonij, je na svetu še 60.

Kugler, javni tožilec na frankfurtskem procesu proti esesovskim funkcionarjem v taborišču Auschwitz, je glede izjev jugoslovanskih državljanov, bivših zapornikov v tem taborišču, dejal, da utegnejo vzeti v pretres njihova pričevanja.

Pasteurjev zavod v Novem Sadu, ki izdeluje serum proti steklini, je začel dobavljati cepivo za zdravljenje te nevarne bolezni tudi kupcem v tujino. Prvo pošiljko so poslali v Zah. Nemčijo in v Mali, nekaj vzorcev pa tudi v nekatere afriške in azijske države.

V spomin na tragično umrlega ameriškega predsednika so v Zagrebu trg okoli nove ekonomske fakultete preimenovali v Trg Johna Kennedyja.

Kot novo obliko boja za civilne pravice in proti segregaciji v šolah so pripravili črnski študentje, dijaki in šolarji v ZDA posebne akcije. V mestu Princess Anne je nad 300 črnskih študentov zahtevalo svoboden dostop v vse lokale, 10.000 učencev v Bostonu ni prišlo k pouku, podobne bojkote šol pa so priredili šolarji tudi v New Yorku, v Chicagu pa kar 170.000 šolarjev ni prišlo k pouku.

Arabske države so sklenile, da ne bodo več pustile ladjam ameriške VI. flote, ki manevrira na Sredozemlju, pristajati v arabskih pristaniščih. Razlog? Ameriški funkcionarji se pre-več zavzemajo za zahteve Izraela.

Kitajski premier Ču En Laj je podprl pakistansko zahtevo, naj bi izvedel v Kašmiru, ki je sporno ozemlje med Pakistanom in Indijo, plebiscit. To je prvič, da je Kitajska podprla pakistansko zahtevo glede tega ozemlja.

Med zakoni, ki sta jih sprejela zvezni in gospodarski zbor zvezne skupščine, je tudi zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o podjetjih za letalske storitve; le-ta bo omogočil povečanje dohodkov tem delovnim organizacijam, laže bodo smotrnejše gospodarile oz. poslovale ter uredile problem, kako naj uporabljajo letališke prostore, površine in naprave.

Pobudo ZDA, naj bi zgradili nov Panamski kanal, so nekatere države osrednje Amerike podprle, poudarjajoč, naj bi novi kanal zgradili s sodelovanjem vseh ameriških držav in neodvisno od sedanjega Panamskega prekopa.

Odbor za zunanje zadeve in mednarodne stike zveznega zbora zvezne skupščine je na zadnji seji razpravjal o odnosih Jugoslavije z zahodnoevropskimi državami, posebno z Zvezno republiko Nemčijo, s katero kljub uspehom trgovske izmenjave, turističnega prometa in znanstveno-tehničnega sodelovanja niso zadovoljivi. Zlasti nezvedrno je — so menili — stališče ZR Nemčije, češ da ne izpolni obveznosti do Jugoslavije zato, ker nima z Jugoslavijo diplomatskih stikov, katere pa je ZR Nemčija sama preragala.

Socialno zdravstveni in zvezni zbor zvezne skupščine sta načeloma sprejela teze za novi pokojninski sistem v Jugoslaviji. Pri tem so poudarili, da je treba pogoje za pokojninske pravice udeležencev NOB urediti po ugodnejših pogojih v primerjavi s splošnimi normami, upoštevajoč njihove življenjske pogoje in posledice, ki so jih pretrpeli v minulih vojnih.

Socialno-zdravstveni zbor zvezne skupščine je sprejel predlog zakona o izplačilu enkratnega dodatka užitvalcem splošnega invalidskega dodatka. Po določilih tega zakona bo enkratni dodatek izplačan v višini splošnega invalidskega dodatka, ki pripada užitvalcem za mesec december 1963. Pravica do enkratnega dodatka, v znesku 4200 do 16.000 dinarjev pripada tistim užitvalcem osebnih in družinske invalidnine, ki jim pravica do splošnega invalidskega dodatka ni prenehala veljati do konca lanskega leta.

Po poročilih iz Brazilije le-ta ne bo podprla zahteve organizacije ameriških držav po skupnih kazenskih ukrepih proti Kubi, zakaj neprimerno je začeti z akcijami, katerih cilj je le izzivanje novih zapletov v karibskem področju.

Po poročilih iz Zah. Nemčije živi eden izmed najbolj osovraženih vojnih zločincev, ki so uničevali ljudi v okupirani Poljski, Wilhelm Koppe, v Bonn. V zasedeni Poljski je bil šef aparata za varnost in po njegovih ukazih so streljali na tisoče ljudi, jih vodili v taborišča, dal je uničevati vasi ter počenjal druga zverstva. Po vojni je bil Koppe direktor neke tovarne čokolade, vendar po drugim imenom. Leta 1960 so ga ujeli, a ga začasno spustili na svobodo.

Štirinajst dni po plenumu CK KP SZ je prezidil CK KP SZ znova razpravjal o kmetijstvu. Na plenumu se je Hruščov odločno zavzel za izboljšanje nagrajevanja v kmetijstvu.

V Kairu so uradno sporočili predlog ZAR, Jugoslavije in Cejlona, da bi letos sklicali drugo konferenco nevezanih držav. Zdjaj bodo poslali vabilo vsem državam, ki so se udeležile beograjske konference, naj se 23. marca letos sestanejo v Colombu veleposlaniki teh držav. Povabili pa bodo tudi druge države, ki so za politiko neangažiranosti.

Petar Stambolić, predsednik zveznega izvršnega sveta, se je tri dni mudil v Sloveniji. Med drugim si je ogledal zavod za avtomatizacijo v Ljubljani, »TAM« v Mariboru, Kidričevce in železarno v Ravnah.

OBVESTILO

Upravni odbor Invalidskega kluba obvešča člane vojaške vojnne invalide, da organizira tretji tečaj za voznike šoferje-amaterje.

Prijave bomo sprejemali do 15. marca 1964. Informacije za prijave se dobijo pri krajevnih in občinskih organizacijah Zveze VVI na območju Ljubljane in v upravi Invalidskega kluba Ljubljana, Malenškova 1, telefon 33-059.

JANKO KASTELIC-KOS

Z NESTLOM PO KOROŠKEM

(Mojemu nekdanjemu komandantu in partizan-skemu tovarišu v spomin)

Ko zdaj, po tolikih letih, odkar se je končala vojna, še zmeraj najraje prebiram spomine in razne zapiske iz slavni dni našega osvobodilnega boja, se dostikrat vprašam, zakaj je tako malo napisanega o bitkah za prelepo Koroško onstran Karavank in o tovariših, ki so bili osnovni nosilci tega boja. Med te je prav gotovo sodil tudi eden izmed mnogih, pokojni narodni heroj Tone Okrogar-Nestl iz Zagorja ob Savi.

Bilo je spomladi 1944. leta. Komaj je po sončnih legah pod Velikim Obirjem sneg nekoliko skopnel, se je 1. bataljon z delom štaba zahodnokoroškega odreda utaboril na jugozahodnem pobočju obirske kotline, in sicer pri nekem manjšem kmetu. Tedaj me je poklical v štab tovariš Marko-Franc Primožič (umrl je lani v Iraku; bil je veleposlanik). Z mirnim in nasmejanim obrazom je zmeraj znal vliiti borcem samozaupanje v izpolnitev vsake postavljene naloge. Že njegov pogled in nasmeh sta dala slutiti, da spet pripravljamo nekaj pomembnega. Takole mi je obrazložil nalogo:

»Kos, ti precej dobro poznaš kraje zahodno od ceste na Ljubelj, tja proti Področici in še naprej proti Ziljski dolini.«

Vedel je namreč, da sem že spomladi 1943. leta namesto politkomisarja Zvonka (Toneta Rička) iz prve zahodnokoroške čete prehodil te kraje, in sicer od Podkoroškega sedla na zahodu tja do Velikega Obirja na vzhodu, kamor nas je pač pošiljal tovariš Tomaž-Matija Verdnik; takrat seveda še v manjše akcije, razen napada na Področico maja 1943. leta.

Komandant zahodnokoroškega odreda Marko je nadaljeval:

»Vodil boš posebno patroljo v bližino Področice. Tam imamo spravljenih nekaj lahkih mitraljezov in pušk, ki smo jih lani jeseni prinesli iz Italije oziroma Primorske. S teboj bo šel Drago. On ve, kje je spravljeno orožje; ostale si izberi sam.«

S pomočjo specialke sva napravila načrt, kje naj bi se patrolja približno dvanajst borcev najbolj konspirativno premikala. Tovariš Marko me je vnovič opomnil:

»Konspiracija! Oseбно si odgovoren za prenos orožja!«

Postavili smo še javko v Komatevri pod Košuto in potlej še isti večer na tihem odšli. Zavedel sem se, da je prenos orožja pomembna vojaška zadeva. Vedel sem tudi, da ga zelo nujno potrebujemo, saj so vsak dan prihajali v naše enote novinci, zlasti dezertarji iz nemške vojske, Avstrijci in koroški Slovenci. Tudi nekaj Rusov, Poljakov in francoskih vojni ujetnikov je bilo pri nas. V Avstriji oziroma na Koroškem je bilo namreč nekaj delovnih uničevalnih taborišč, iz katerih se je le nekaterim posrečilo pobegniti in se prebiti do naših enot. Te begunce smo zvečine pošiljali v velike operativne enote na Primorskem.

Ko smo se približno po enem tednu vrnili in na grebenih Komatevra nad Kortami dobili po kurirjih zvezo z bataljonom, je prišlo povelje:

»Kosova patrolja mora še isto noč čez kotlino Bele pod Jezerskim sedlom in se vsaj proti jutru oglasiti v Robanovem kotu nad Logarsko dolino...«

Kurirji so nam zaupali, da bo ponoči »spuščanec« orožja.

Naloga moje patrolje seveda ni bila sodelovati pri tej nočni akciji, ko bodo angleška transportna letala na pobočju Logarske doline »spuščala« (tako smo takrat imenovali take transportne) orožje za našo vojsko, pač pa mi je bilo nekaj takoj jasno: tam je malo naših enot, v okolici pa več nemških postojank, iz katerih bodo brzkone združeno poskušali vdreti na naše območje. Zategadelj naše poveljstvo nujno potrebuje slehernega borca.

Nas in kurirjev je bilo petnajst dobro oboroženih borcev, ki v pozicijski obrambi že nekaj pomenijo. Zato sem odločil, da se bomo še pred mrakom spustili po zahodnem pobočju kotline

in takoj, v mraku šli čez cesto Jezersko—Železna Kapla ter rečico oziroma potok Belo, potem pa se naglo in po najkrajši poti premaknili v bližino Robanovega kota oziroma na zahodna pobočja Logarske doline.

Ceprav smo skoraj brez počitka in težko obloženi hiteli, kolikor smo mogli, smo prišli na cilj šele v prvem jutranjem svitu. Dobili smo zvezo z našimi in zasedli manj pomemben greben v jugozahodni smeri Jezerskega nad Matkovim kotom.

Šele pozno popoldne smo šli s položajev. Kurir nas je peljal v Matkov kot. Tam smo se po tednu dni pošteno najedli in izvedeli vrsto pomembnih novic.

In takrat je prišel od nekod tudi Nestl. Začel se je norčevati iz našega prinesenega orožja:

»Veš, Kos, to staro šaro z Zahoda, ki si jo privlekel, kar lahko spet spraviš!«

To smo naslednji dan res storili. Spet smo skrili skoraj vse italijansko orožje. Med njim je bilo pet mitraljezov tipa »Breda«, pa še ne-praktične puške, ki za nas, na Koroškem in Stajerskem, niso imele skoraj nobene vrednosti.

Ko smo okoli velike in gostoljubne Matkove domačije posedali na soncu, čistili in sestavljali poslano orožje, mi je Nestl pripovedoval, da je bil Marko imenovan za komandanta koroške grupe odredov; da bodo osnova tri bataljone zahodnokoroškega odreda ter da bova imela midva posebno nalogo. Potlej mi je še rekel, da je za izpolnitev naloge osebno odgovoren in da sem jaz imenovan za njegovega namestnika, če bi se kaj zgodilo.

Strmel sem: kdo izmed koroških partizanov ne bi bil ponosen, da bi lahko šel s Nestlom, in sicer še s posebno nalogo, ki je zelo pomembna.

Kdo izmed »starih« koroških partizanov ni poznal Nestla, legendarnega junaka, ki ga je s prestreljenimi pljuči, v spremstvu ene same bolničarke, na poti v neko bolnišnico pri Belih vodah, zaradi izdajstva obkrožilo v samotni hiši kakih osemdeset nemških policistov, sam pa je imel le težko pištolo in ročno bombo! Po skoraj uro in pol trajajoči neenaki bitki, med katero mu je mala bolničarka sprotila polnila prazne šaržerje, je, ko mu je ostalo le še nekaj nabojev »zakotalikal« — tako je pozneje pripovedoval — med vdiralce zelence edino bombo in se v drznih skokih skozi dim rešil skupno z bolničarko. Nemci pa, ki so ga za vsako ceno hoteli ujeti živega, so imeli sedem mrtvih in precej ranjenih. Po tem hrabrem dejanju ni hotel niti slišati o zdravljenju v bolnišnici. Ko je spet dobil svoj mitraljez, marsikdo v enoti ni vedel, da ima prestreljena pljuča. Kako je okrevljal, je bila za marsikoga uganka.

Pozneje, ko je bil komandir in komandant, se je temeljito oborožil. Ves je bil povezan z jermeni raznih pištol in torbic. Večkrat so se borci šalili, češ Nestl je tako zvezan, da bi ga tudi bomba težko raznesla. Bil je znan po tem, da je malo govoril in da je včasih prav počasi katero uganil, toda, kadar je bilo »vroče«, takrat je kot panter bliskovito reagiral. Nikdar se ni brezglavo umikal. Pri silovitih napadih, v največjih nevarnostih je bil zmeraj hladnokrven in je tudi zmeraj dobro meril. Kadar je streljal, je streljal zanesljivo in nikoli zaman. Bil je drzen in pre-mišljen, z njim bi šel človek kamorkoli.

Dva do tri dni je trajalo zbiranje, sortiranje in razdeljevanje orožja. Nemcem ni bilo od nikoder, sicer pa bi jih na kratko odpravili, če bi se prikazali. Jedro enot je bilo skupaj, pomlad je bila v deželi in naša zavest je bila, zlasti po pošiljki iz zraka, na višku. Tudi kmetje so pomagali spravljati in prevažati orožje. Tedaj so sami videli, da imamo močne zaveznike.

Nestl je sam izbiral borce za patroljo. Razen naju dveh, sta bila še dva imenitna minerca, nekaj domačinov Korošcev in Savinjanov. Vseh nas je bilo enajst. (Nadaljevanje)

LETOŠNJI POHOD »KURIRČKOVA POŠTA«

V okviru komisije za razvijanje tradicij NOB pri predsedstvu Zveze združenj borcev NOB Slovenije deluje tudi komisija za izvedbo pionirskega pohoda »Kurirčkova pošta«. Naš sodelavec se je obrnil na predsednika te komisije tov. Janeza Vinklerja, podpredsednika občinske skupščine Ljubljana-Bežigrad, z nekaj vprašanji, o letošnjem pohodu.

»KAKŠNE NAČRTE IMATE LETOS S POHODOM?«

— Lanska akcija v zvezi s pohodom »Kurirčkova pošta« je, kot je že znano, lepo uspešna in so jo pionirji, udeleženci, sprejeli kot svojo. Osnovo za pohod smo sicer res dali mi, ki smo pohod že lani pripravili, toda drugače so bili organizatorji in izvajalci pionirski odredi sami. Množica pionirjev je v izvedbo pohoda vključila svojo domišljijo. Toda laniški pohod je bil brez temeljnih in dolgoročnih priprav ter po obsegu omejen. Kljub temu je v kratkem času zajel mnogo otrok in je tako postal množičen.

Letos smo se odločili, da ga bomo krajevno precej razši-

rili in da se ga bo udeležilo še več pionirjev. Na Stajerskem smo lani začeli s pohodom v Celju, letos pa bomo na Pohorju. Na Dolenjskem bomo zajeli Belo krajino in Kočevsko, na Gorenjskem ne bomo začeli v Begunjah, ampak v Zgornji Savski dolini. Tudi na Primorskem bomo pohod razširili ter zajeli pri tem i Gorico i Vojsko ter druge znane partizanske kraje. Udeležencem pa bomo pustili prav tako kot lani popolno svobodo pri pripravah in izvedbi.

Prav tako bomo letos tudi spremenili datum. Če so lani pionirji prinesli pošto v Ljubljano 4. julija, jo bodo letos 15. maja, na dan končne in popolne kapitulacije fašizma na naših tleh. Začel pa naj bi se takoj po prvomajskih praznikih. Sodelovalce bodo šole, ZB in vse druge organizacije, predvsem pa Zveza prijateljev mladine. Nasploh sem misljenja, da bi v bodoče pri izvedbi tega pohoda imela ZPM vedno večji pomen in nazadnje tudi izključnega, seveda pod pokroviteljstvom ZB. To pa tedaj, ko bo pohod postal že tradicija.

»ALI BOSTE UVEDLI V POHOD KAKE POSEBNE NOVOSTI?«

Na začetnih postajah pohoda bodo pionirjem stari kurirji, to je tisti iz NOB, dali kurirske torbe. Tako bodo simbolično oddali svoje dolžnosti mladini.

Določili smo samo glavne smeri pohoda. Pionirski odredi, oziroma šole ter sploh organizatorji bodo glavni pohod lahko dopolnjevali z lokalnimi pohodi. Teda ti pohodi bodo morali biti usklajeni z glavno smerjo, ker bomo prav tako kot lani ocenjevali točnost predaje in sprejema pošte.

»KAKŠNO NAJ BI BILO SODELOVANJE MED ZB IN UDELEŽENCI POHODA?«

Predvsem naj bi stari boreci govorili mladini na mitingih, ki bodo med pohodom. Prav tako naj bi stari boreci seznanili pionirje z načinom gibanja partizanskih kurirjev, z nevarnostmi, ki so jim pretille, s potmi in uskami. Skupaj z njimi naj bi organizirali tudi zasede, kar lani niso storili pogosto, jim pomagali pri načinu postavljanja javk itd.

POIZVEDBI

Zelci bi zvedeli za naslov mojega soročarja Ivana Kovačiča, ki je bil doma iz okolice Ljutomer ali Ptuj. Z njim vsa bila skupaj v 2. bataljonu Kozjanskega odreda. Nazadnje sva bila skupaj v Ljutomeru julija 1945. Prav tako prosim druge tovariše, naj mi sporočijo, če vedo, kje je. Če je potrebna slika, jo pošljem.

Jurij Trstenjak
Poljska pot 42
Sevnica ob Savi

Dne 11. septembra 1943 sem v zaščitnici 5. krajiške divizije

spoznal borca Edvarda Ješovnika-Eda. Ta je bil v tej enoti še preden sem jaz prišel vanjo. Ta tovariš je bil doma iz Maribora, po poklicu pa je bil šofer in avtomehanic. Bil je srednje postave, podolgovatega obraza, večkrat si je pustil rasti brke, pa jih je kmalu spet obril. Se zdaj bi ga s fotografije takoj spoznal.

Takrat je bil tovariš Ješovnik edini Slovenec v tej enoti. Zato dvomim, če svojci kaj vedo o njegovih usodi. Padel je namreč konec oktobra 1944 v Beogradu. Sorodnikom bi rad sporočil podrobnosti.

LUKA OBRADOVIČ,
Heroja Bračiča 20 ali
Dvorčakova 5, Maribor

OBJAVA

Za kolportažno prodajo časnika TV-15 potrebujemo dva kolporterja za območje Center-Vič in Moste-Bežigrad. V pošte vpridejo osebe, ki imajo veselje do tega dela, predvsem mladina. Zasluzek primeren. Interesenti naj se zglasijo na upravi TV-15, Ljubljana, Beethovnova 10 - pritičje.

Lučka je pri dobrih ljudeh

(Nadaljevanje s 1. strani)
ga življenja in o koncu vojne. Ze po krajšem kramljanju sta Jože in Ivanka zaupala Vrlovčki materi skrivnost, da se jima je rodila hčerkica, Lučka. Tožila sta, kako je hudo z otrokom v hosti. Ne moreta mu nuditi prave oskrbe in nege. Zaradi varnosti pred izdajalci in Nemci pa ga morata neprestano premeščati, od enega kmeta do drugega. Ker je bilo treba za malo Lučko zopet poiskati nov dom, se je pogovor čedalje bolj sukal okoli tega.

Ker se je Vrlovčki Klari mala Lučka zelo zasmilila — rada je imela otroke — je kar predlagala, če jo lahko vza-

me v varstvo. Klarina mati in oče njeni prošnji nista ugovarjala. Kdo ne bi pomagal Ivanka sta bila na moč veselja, saj sta vedela, da bo mala Lučka pri dobrih ljudeh. Ker je nista imela s seboj, so se domenili, da jo prineseta naslednjega dne. Odsila sta pozno v noč.

Naslednjega dne, bilo je že popoldne, zaslisi Klara rahlo zvižganje. Vedela je, kaj to pomeni. Pogledala je skozi okno in zagledala ob robu gozda Ivanko. Takoj je odhitela k njej. Jože pa je z malo Lučko čakal v mlino. Klara je vzela Lučko in jo naskrivaj odnesla domov. Proti večeru sta Jože

in Ivanka prišla pogledat, kako se Lučka počuti v novem domu. Skrbelo ju je, zakaj bila je tako prehlajena. Vrlovčkovi so morali zelo paziti nanjo, da se ji bolezen ne poslabša. Klara in Tilka sta mnogo noči prebedeli ob njeni postelji, Lučki pa ni in ni bilo bolje. Klara se je odločila, da jo bo nesla k zdravniku Arhu v Ljubno. Takrat ni vozil noben avto. Iz zadrege ji je pomagala Plesnikova Ivanka. Naprosila je očeta za konje in vsi skupaj so se odpravili v Ljubno. Vreme je bilo slabo, pihala je mrzla burja in plesata s suhim snegom. Klara je Lučko stiskala k sebi in jo zavijala v toplo ode-

jo, da ji ne bi mraz prišel do živega.

Dr. Arh jo je pregledal in ji dal zdravila. Ko so se pozno zvečer vračali proti Solčavi, je Klara z Lučko zgradi slabega vremena ostala v Solčavi pri Herletovih, kjer sta prenočili. Naslednji dan sta se vrnili domov.

Herletovi niso vedeli, da ima Klara njihovo Lučko. Vsake-mu radovednežu je pač zatrejevala, da je to njen otrok. Ker so pri Vrlovčkih imeli več otrok, ljudem ni vzbujala suma. Kadar je prišla k njim nemška patrolja, ji je vselej postalo tesno pri srcu, če morala ni izdana. Če je le mogla se je raje umaknila v sobo, da je niso videli z otrokom. Pa tudi pri svojih bratih je morala biti zelo previdna, ki jim kar ni in ni šlo v račun, odkod kar naenkrat mala Lučka.

Ko sta Jože in Ivanka decembra 1943 odhajala na Pohorje sta se zopet oglasila pri Lučki. Z njima je prišel tudi Herletov Mirko in še nekaj partizanov. Slovo od male hčerkice je bilo težko. Ivanko so obhajale težke slutnje, da zadnjikrat vidi Lučko. Vsem so polzele solze po utrujenih licih, ko so se poslavljali in odhajali na pot proti Pohorju.

Dnevi in meseci so tekli svojo pot. Lučka se je že povsem privadila novi okolici in nove mame. Tudi ozdravela je.

Bilo je v februarju 1944. rano v jutru. Nekdo je potrkal na okno Vrlovčkove hiše. Bil je Herletov Jože, bled in poličil so mu polzele solze. Stisnil je k sebi hčerko in še glasneje zahtel. Pozneje pa je s težkim srcem povedal, da je žena Ivanka padla v bližini Rakovca nad Vitanjem. Vsem nam so silile solze v oči, saj

je bila Ivanka zelo priljubljena in hrabra partizanka.

Zima se je že poslavljala, ko se je Klara z Lučko mudila v Solčavi. Herletovi so tedaj že vedeli, da je Lučka Ivankina hčerka. Klare niso več pustili domov. Hoteli so imeti Lučko poleg sebe, tako so laže prenašali Ivankino smrt. Nemci tedaj v Solčavi niso imeli postojanke, ker so se umaknili v Luče. So pa večkrat pridrevili iz Luč. Zelezne Kaple in Črne. Radovedno so vpraševali, čigav je otrok in kje je oče. Klara se je vedno izgovarjala, da je na ruski fronti. Pozneje pa je očetovstvo zvrnila na svaka, ki je bil v Avstriji.

Klara je skrbela za Lučko še devet mesecev. Medtem je nevarnost minila in v oskrbo so jo prevzeli Herletovi.

Tone Ikovec
po Klarinem pripovedovanju

POD ARKTIČNIM LEDOM

Sovjetska atomska podmornica, ki ji poveljuje kapetan Sisojev, je pred kratkim pod ledom priplula do Severnega tečaja, kjer se je dvignila na morskovo površje in kjer je njena posadka na samem tečaju zatanknila sovjetsko zastavo.

SOVJETSKI HELIKOPTER ZA OGLEDVANJA — MARS

Pogosto pozabljamo — pod vesoljskimi poleti si namreč predstavljamo le rakete — da bi bilo pri osvajanju drugih planetov moč uporabiti tudi klasična zračna vozila, predvsem helikopterje. Na Mesecu, ki praktično nima atmosfere, helikopterja ne bi bilo mogoče uporabljati, zato pa bi bil nedostopnejši pri raziskovanju drugih planetov. Da o teh vprašanih prav resno razmišljajo, nam dokazuje patent, ki ga je nedavno prijavil mladi sovjetski izumitelj A. Banjkovski.

Njegov helikopter bi uporabljali za vzdrževanje zveze med posameznimi skupinami raziskovalcev in oporišči, za ogledovanje in fotografiranje terena, predvsem pa za prenašanje težkih tovorov, helikopter bo nenadomestljiv pomočnik kozmonavtov-raziskovalcev.

Za uporabo helikopterjev je Mars še prav posebno primeren. Ker pa ima nekoliko razredčeno atmosfero, bodo helikopterji na reaktivni pogon, s seboj pa bodo morali imeti tudi zalogo kisika, ker v zraku, ki obkroža Mars, ni kisika. Brez kisika pa, kot vemo, gorivo ne more izgorevati.

Se ena posebnost: helikopterja ne bodo usmerjali s pomočjo rotorjev, temveč z reaktivnimi curki.

ANGOLSKA OSVOBODILNA VOJSKA

Ameriški novinar Lloyd Harrison je v listu »New York Times« opisal svoje vtise, ki jih je dobil med bivanjem v Angoli. Trdi, da angolska osvobodilna vojska šteje 7.500 discipliniranih borcev, ki so oboroženi z minometali, ročnimi reaktivnimi metali in novimi avtomatskimi puškami. Orožje so dobili iz drugih afriških držav, z nevim orožjem pa urijo borce oficirji angolske osvobodilne vojske, ki so pred tem končali posebne tečaje v drugih državah.

PROTIRADARSKI IZSTRELKI

Glede na to, da poveljstvo strateških zračnih sil ZDA — zaradi pomanjkanja balističnih in medcelinskih raketnih izstrelkov — se računa na morebitno uporabo v sedanjih razmerah že nekoliko zastarelih reaktivnih bombnikov »B-47« in »B-52«, si ameriški vojaški strokovnjaki močno prizadevajo, kako bi jih kar najkopišneje uporabljali. Po njihovem mnenju bi bombniki morali leteti čim nižje, da bi jih nasprotnikovi radarji odkrili čim kasneje.

Bombniki naj bi bili oboroženi s protiradarskimi raketnimi izstrelki, ki bi jih spustili takrat, ko bi bombnike »osvetlili« elektromagnetski valovi iz radarskih anten. Izstrelki bi leteli naravnost proti anteni s pomočjo lastnih naprav za samousmerjanje.

Američani sedaj v te name-ne preizkušajo posebne izstrelke, ki so podobni raketi »zrak-zrak« tipa »Sparow«. V glavi izstrelka je 18 kilogramov navadnega razstreliva, kar je za uničenje antene dovolj.

NOVA RADARSKA POSTAJA ZA UGOTAVLJANJE MEDCELINSKIH RAKET

Nova radarska postaja v Veliki Britaniji je z drugima dvema postajama (na Grönlandu in na Aljaski) del sistema za odkrivanje medcelinskih raket še na velikih razdaljah. Po podatkih, ki so jih objavili v britanskem in ameriškem časopisu, sklepamo, da lahko odkrijejo medcelinski izstrelki že takrat, ko je od radarske postaje oddaljen še 5000 kilometrov.

IZBOLJŠAVA AMERIŠKEGA RAKETNEGA OROŽJA

Zahodni tisk poroča, da so pred kratkim raketni izstrelki »Honest John M-31« nadomestili z novim modelom »M-50«, ki je od prejšnjega izstrelka lažji (2.200 namesto 2700 kg), ima močnejšo bojno glavo in večji doseg (40 km namesto prejšnjih 25), je pa v primerjavi s prejšnjim tudi nekoliko krajši (7,6 m namesto 8,5 m).

Prav tako so izpopolnili tudi jedrsko orožje manjšega kalibra. Najmanjše ameriško jedrsko orožje — »Davy Crockett« — ima nekaj manjšo rušilno moč kot 100 ton trotila, kar pa zadostuje, da uniči vse živo v razdalji 250 metrov od središča eksplozije. Za lastne enote pa bi nevaren, če bi bile od središča eksplozije oddaljene 600 in manj metrov.

NOV FRANCOŠKI TANK »AMX-30«

V Franciji so izdelali nov tank, ki naj bi v skladu s skupnim programom Francije, Nemčije in Italije postal evropski standardni tank.

Tank »AMX-30« ima 32,5 ton, dolg je 9,38, širok 3,10 in visok 2,28 metra. Oborožen je s francoskim topom kal. 105 mm in z dvema mitraljezoma (kal. 7,72 mm in kal. 12,7 mm). Top kal. 105 mm prebija pod kotom 62 stopinj do 152 mm debel oklop, opremljen pa je s teletromom, zaradi česar zelo točno zadeva tudi na razdaljah do 2500 metrov. Tank ima tudi infrardeče naprave za vožnjo ponoči in za streljanje do razdalje 1200 metrov.

Sedanji motor, ki ima 720 KS, bodo zamenjali z drugim, ki bo lahko uporabljal vse vrste goriva. Največja hitrost, ki jo tank doseže, znaša na cesti 65, izven poti pa do 40 kilometrov na uro. Troši pa 250 litrov goriva na 100 kilometrov vožnje po cesti oziroma 100 litrov goriva vsako uro vožnje izven poti. Spleza lahko čez 2,90 m širok rov, 0,90 m visok zid in 2,20 m globoko reko ali potok. Ima doseg 480 kilometrov.

Ker ima naprave za čiščenje zraka, lahko deluje tudi v kontaminiranih conah. Pravijo, da je sorazmerno neobčutljiv na atomske eksplozije. Bomba z močjo 10 KT ga lahko uniči na razdaljah do 250 metrov, bomba z močjo 100 KT pa na razdaljah do 750 metrov od središča jedrske eksplozije.

ZENSKA VOJAŠKA GODBA

Zenska vojaška godba je tudi sestavni del vojnega letalstva ZDA. V ameriški vojski imajo na administrativnih, medicinskih in tehničnih položajih precejšnje število žena in tako so jim priznali celo lastno godbo, ki s fanfarami in bobni pogosto daje znak za začetek vojaških parad.

PODMORNICE — NOSILKE PROJEKTILOV

Podmornice — nosilke projektilev so dodatna nevarnost za svetovni mir. Te podmornice so ladje strateškega pomena, saj lahko svoje atomske projekte izstreljujejo proti več tisoč kilometrov oddaljenim ciljem.

10 MILIJONOV MRTVIH

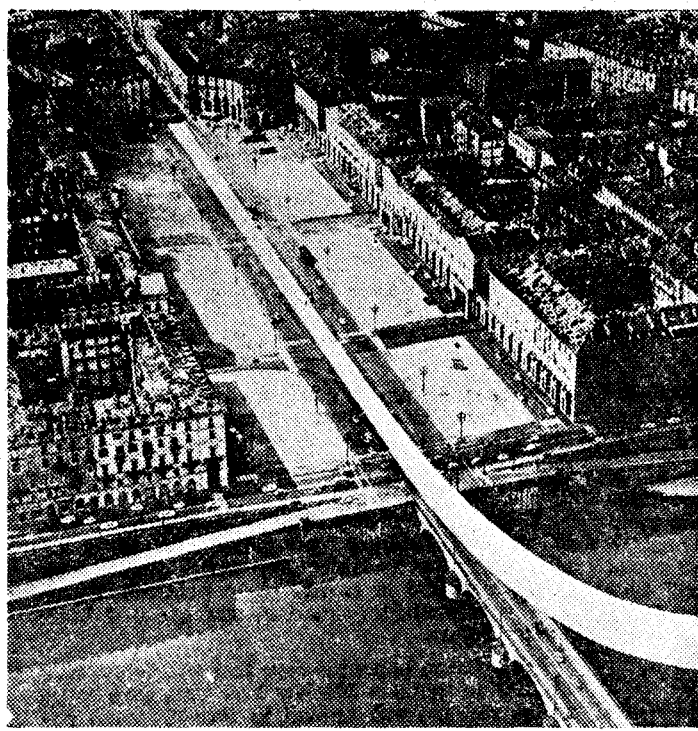
V prvi svetovni vojni je bilo ubitih 10 milijonov ljudi, ranjenih in pohabljenih pa je bilo več ko 20 milijonov. Druga svetovna vojna pa je terjala več kot 50 milijonov človeških življenj — navaja »Sovjetskaja strategija«.

S kakšnimi motorji bodo poleteli v vesolje

Medtem ko za izstreljevanje raket in vesoljskih ladij še lahko uporabljajo klasično — tekoče ali trdo kemično gorivo, bodo pri prostem letu, na katerega ne bo več vplivala sila inercije, potrebovali posebne motorje, ki naj bi jih poganjalo gorivo z zelo majhno prostornino.

ZAKAJ VEČSTOPENJSKE RAKETE NE USTREZAJO?

Na spodnji strani motorjev, ki so sestavni del večstopenskih raket, so posebne odprtine, skozi katere z ogromno hitrostjo — nekajkrat večjo od hitrosti zvoka — uhajajo plini. Tako nastaja potisna moč, ki »poriva« rake-

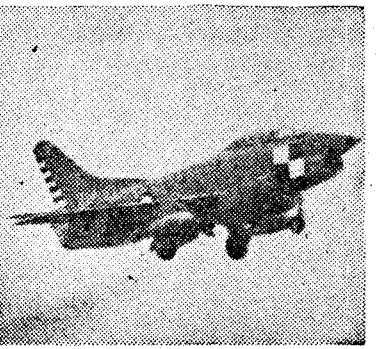

to v nasprotno smer od smeri plinskega curka.

Potrebne pa so ogromne količine goriva, da bi raketa dobila zadostno začetno hitrost, premagala Zemljino težnost in prodrla v vesolje. V šestih do sedmih minutah zgore več deset ton goriva, uspeh pa je sorazmerno skromen: raketo sicer spravijo na krožno pot okoli Zemlje ali jo usmerijo skozi vesolje, vendar so za njeno preusmerjanje med poletom potrebni še posebni pomožni motorji, ki prav tako uporabljajo kemično gorivo.

Mislili so že na atomski reaktor, vendar ideje ni moč ostvariti. Doselej znane snovi prenesejo do 2500° vročine, pri atomskih reaktorjih, ki bi bili dovolj močni, pa nastajajo višje temperature. Zaradi tega je bilo tre-

ITALIJANSKI REAKTIVNI PRESTREZALEC »FIAT G-91« JE OPREMLJEN S POSEBNIMI RAKETAMI IN ZATO POTREBUJE LE 350 METROV DOLGO VZLETNO STEZO. LETALO SE TOREJ LAHKO DVIGNE V ZRAK ŽE Z VSAKEGA VEČJEGA TRGA

mični pogon, katerih plini dosežejo največjo hitrost do 2500 m na sekundo. Menijo, da bodo z nekaterimi izboljšavami motorjev na električni pogon povečali hitrost plinov na 15.000, medtem ko je teoretična meja nekje pri 25.000 metrih na sekundo.

Sodijo, da bodo te motorje lahko uporabljali za pogon vesoljskih ladij, ki bi dovažale material za izgradnjo vesoljskih ploščadi, ali pa za polete proti Mesecu.

S PETIMI KILOGRAMI GORIVA 150.000 KILOMETROV DALEČ

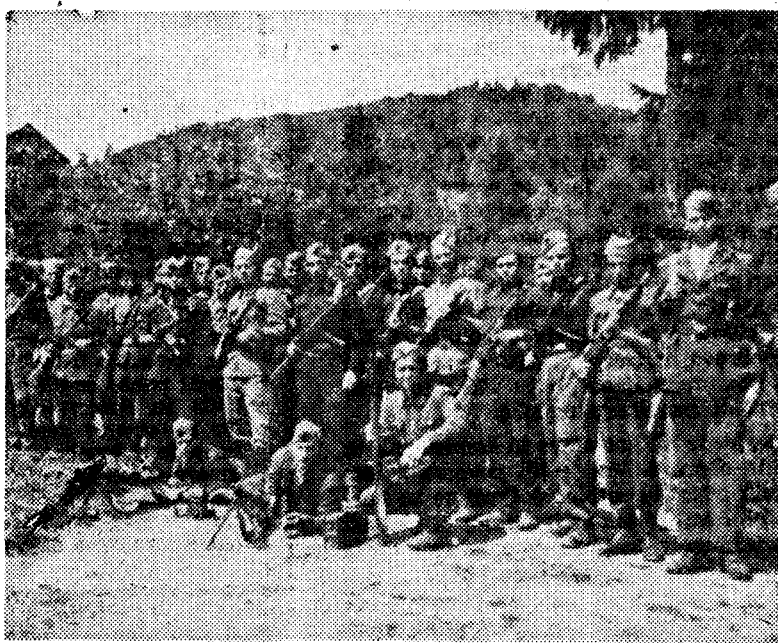
Ker elektrotermični motorji ne prihajajo v poštev za daljše polete, si skušajo pomagati z motorji na ionski pogon. Njihovo bistvo je ionizacija pogonske snovi in povečevanje hitrosti delcev s posebnimi električnimi napravami.

Ionski raketni motorji bi začeli delovati šele potem, ko bi s klasičnimi motorji izstrelili raketo visoko v vesolje. Zanimivo je, da motorji te vrste trošijo izredno malo goriva, kar je bistvena pomena za dolge vesoljske polete. Trdijo, da tisoč ton težka vesoljska ladja potrebuje na uro le pet kilogramov goriva, v tem času pa napravi kakih 150.000 kilometrov dolgo pot.

NAJVEČ PRIČAKUJEJO OD MOTORJEV NA PLAZMO

Plazma je zelo razredčena snov, pri kateri se elektroni v atomih ne gibljejo pravilno in ritmično. V močnih električnih in magnetskih poljih lahko njeni delci dosežejo hitrost 1000 kilometrov na uro.

Čeprav so motorji na pogon s plazmo zelo primerni za dolgotrajna vesoljska potovanja — morda takšna, kot jih opisujejo v znanstveno-fantastičnih romanih — bo predhodno treba odstraniti še marsikatero pomanjkljivost. Kljub temu pa dosedanj uspehi, ki so jih dosegli pri vseh teh motorjih, vlivajo znanstvenikom in tehnikom novega poguma ter pričajo, da se čedalje bolj približuje čas, ko bodo ljudje premagali še zadnje ovire, ki jih ločijo od vesoljskih prostranstev.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Iaka Avšič: Iz spominov na leto 1941

Avgust Marčič, polkovnik, Marincič, administrativni sodni kapetan Pere, kapetan Ivan Bizjak, kapetan Milan Lah, poročnik Švigelj, Dermič, Tauber. Imena drugih mi niso ostala v spominu. Pismeni material je bil med vojno uničen.

Vse, kar sem imel pismenega in kar bi danes bil dokumenti, je žal izgubljeno. Bilo je shranjeno v steklenicah, ki so bile zakopane v zemljo poleg hiše v Kosezah Strah pred preiskavo »črne roke« je nagnal ljudi, da so vsebino steklenic požgali. Morala, ki danes dela v Vevški papirnici, mi je le še opisal dogodek.

V tem času je OF doživljala velik razmah kot ljudsko gibanje, ki je imelo dominirajoč politični vpliv v Ljubljani in na deželi. Rasla je njena organizacijska oblika s svojimi političnimi in kadrovskimi jedri. Organizirano širjenje osvobodilnih idej je vplivalo na organizacijo oficirjev in omogočilo njihovo čvrsto povezavo, ki je po drugi strani usmerjala oficirje v razne akcije na terenih, v mestu in na podeželju. Zbirali so orožje, vojaško literaturo,

opremo, karte, busole, in kot sem že omenil, bili so pripravljani na odhod v partizane. Obveščali so OF o delovanju raznih tujih agentov. Major Novak, mihailovičev, je mogel nastopiti na terenu zelo pozno, šele 1943. leta.

Pot na Ravno goro k Mihailoviču

V oktobru je bil izražen predlog, naj bi z majorjem Novakom odpotovala v Srbijo, v štab Draže Mihailoviča na Ravni gori. Zavezniška radijska poročila so prinašala v tem času dokaj nejasne in nasprotujoče si vesti o vojaških akcijah Draže Mihailoviča. Po daljšem razgovoru z Alešem Beblerjem v stanovanju ministra Serneca sva se z majorjem Novakom odpravila na pot. S ponarejenimi papirji, ki jih je preskrbel Osvobodilna fronta, sva potovala s vlakom čez Zagreb in Zemun v Beograd in dalje na Ravno goro.

Organizacija OF med oficirji Za potovanje skupaj z Novakom nisem bil nič kaj navdušen. Major Novak je bil človek precej čudnih pogledov na borbo proti okupatorju. Mislim, da je bil nekako tak-

šen človek, kakor si ga je želela »administracija« stare Jugoslavije. Bil je tudi mlajši in ni poznal zgodovine nastanka Jugoslavije. Jugoslavijo bi sprejemal, kakršna koli bi bila, samo da bi dobil čim boljše mesto in da bi zlezal na uslužbenki lestvici čim višje. Zdi se mi, da so mu manjka-

le pristne človeške lastnosti, ki napolnjujejo človeka s skrbjo za usodo skupnosti, za napredek ljudstva. Zato iz njegovih besed in dejanj ni odsevala toplina, ki bi vzbujala zaupanje. Ne vem, kako je prišlo do suma o njegovi povezanosti z okupatorjem. Najbrž je njegova nenačelnost zbuja la takšen občutek. Morda tudi njegova presenetljiva izjava na avgustovskem sestanku z Beblerjem, naj se imenuje osvobodilna vojska

»Jugoslovanska rdeča armada«

Potovala sva ločeno in se dogovarjala za sestanke. Potrebno je bilo precej previdnosti pri izbiranju vagonov in družbe, na kontrolnih mestih pa imeti dobre oči, ki so pravočasno odkrile vsako nevarnost. Na Hrvaškem je bilo precej bivših oficirjev in vojakov jugoslovanske vojske, ki so takrat zvesto služili v ustaških in domobranskih enotah. Bili so moji znanci, ki so poznali moje nazore.

V Zemunu je bila državna meja na savskem mostu. Tu mi je pomagala s svojimi dokumenti neka moja dobra znanka iz Zemuna.

V Beogradu sem se nekoliko laže znašel. Razlika je bila v tem, da so ustaši imeli Nemce za svoje osvoboditelje in se opirali nanje, medtem ko v Srbiji takrat z Nemci ni bilo sodelovanja, saj so jih ljudje imeli za začasnega okupatorja.

V Beogradu sem poiskal razne zveze in znanstva. Med drugimi sem poiskal nečaka dr. Serneca, ki je delal v ministrstvu za prehrano. Bil je že pred vojno član Partije Minister Sernec mi je dal zanj

Ne želimo se spuščati v politične razloge tega poraza, zadržali pa se bomo na dejavnosti obveščevalnih služb, ki so v tem primeru odigrale zelo pomembno vlogo. Tri četrtine poljskih letal je bilo uničenih — skoraj vsa v hangarjih — že v prvih štirinajstih urah te bliskovite vojne. Nacisti so nemudoma uničili vsa letališča, kamor bi se utegnili spustiti vojaška letala, in so tako onemogočili morebitno zavezniško pomoč Poljski.

Nemške oborožene sile so že v prvih dneh vojne presekale prometne zveze in važna železniška križišča v poljskem zaledju. Nemško letalstvo je vedelo tudi za najbolj tajne poljske vojaške transporte, tako da so jih nemški bombniki napadli, preden bi transporti prispeli na cilj. Nemcem so bili znani tudi mobilizacijski centri in železniške postaje, kjer so vojake vkrcavali v vagona, in so jih zasuli z bombami. Za te centre naj bi vedeli le maloštevilni in najvišji poljski komandanti! Nemci so zažgali vsa municijska skladišča in tudi skrbno prikrita rezervoarja z gorivom. Nemci so napadli prav vse, karkoli je imelo kak vojaški pomen.

Med vsemi temi skrivnostmi pa je bil primer Lešike še najbolj nedoumen. Lešika, mesteca s kakimi 10.000 prebivalci, je bilo daleč od važnih vojaških prometnih zvez. Kazalo je, da je za napadca povsem nepomembno. Tudi njegova garnizija, ki je štela 150 vojakov, je odšla na fronto in tako v mestecu ni bilo nobenega vojaka več. Kljub temu pa so nemške eskadre druga za drugo bombardirale Lešiko in jo

POLJSKO-NEMŠKA VOJNA SE JE KONČALA V SEDEMINDVAJSETIH DNEH. ŠE NIKOLI SE NI ZGODILO, DA BI KAKA VELIKA SILA TAKO HITRO PROPADLA. KAKO SE JE LE MOGLO PRIPETITI, SO SE SPRAŠEVALI VOJAŠKI STROKOVNJAKI, DA SE JE SEDEMINTRIDESTMILIJONSKI NAROD KAR »RAZTOPILO« PRED NEMŠKIM NAPADOM? SICER RES NI BILO MOČ PŘIČAKOVATI, DA BI SE POLJAKI SAMI UBRANILI NACISTOV IN JIH PREMAGALI. TODA VSI SO BILI PREPŘIČANI, DA BO POLJSKI ODPOR DOLGOTRAJNEJŠI IN DA BO NAPAD NEMCE DRAGO STAL.

»Ko prebereš, sežgi!«

Ameriški novinar L. Farago, ki je bil med drugo svetovno vojno tajni agent, je napisal knjigo »Ko prebereš, sežgi!«, ki nam daje izčrpen pregled delovanja raznih obveščevalnih služb. V tej in v prihodnjih številkah bomo objavili najzanimivejše odlomke iz knjige, ki so jo dolej prevedli že na enajst svetovnih jezikov.

zaspale z bombami. Lešika je s tem postala eno izmed najbolj bombardiranih mest na svetu.

Marsikdo se je tedaj spraševal, zakaj Nemci brez potrebe trošijo bombe. To je postalo jasno šele po sedemnajstem bombardiranju. Tedaj je izbruhnila prava apokaliptična eksplozija, ki je pošteno pretresla vse mestno območje in mestece dobesedno izbrisala z zemeljske površine. Eksplozija je bila tako močna, da so šipe popokale do osemdeset kilometrov daleč od kraja eksplozije.

● V Lešiki so Poljaki imeli

eno izmed najbolj skritih skladišč municije. Kako so Nemci le mogli zvedeti zanj?

Odgovor na to vprašanje je sledil deset dni kasneje, ko je dokončno prenehal odpor poljskih enot. Tedaj so neki skupini tujih novinarjev dovolili, da si ogledajo razvaline poljskega glavnega mesta Varšave. Ob tej priložnosti jim je polkovnik von Wedel, član novinarske službe nemškega vrhovnega poveljstva, izjavil: »Zmagali smo zaradi premoči našega orožja in naše obveščevalne službe.«

V vseh vojnah je obveščevalna in vohunska služba igrala zelo važno vlogo, vendar se ni še nikoli zgodilo, da bi predstavniki vojskovičih se držav tako odkrito priznavali, koliko dolgujejo obveščevalni službi.

Sicer pa to najboljše dokazuje tragičen primer Lešike. V to me-

stece so Nemci že nekaj let pred začetkom vojne poslali svojega vohuna, da bi zbral podatke o tajnem municijskem skladišču. Ko je izbruhnila vojna, je bila Lešika na čelu spiska objektov, ki naj bi jih bombardiralo nemško letalstvo. Ker je bilo skladišče izredno dobro skrito, je vohun po radiu usmerjal letala proti cilju. Čeprav so bombe šestnajstkrat zgrešile cilj, so bili Nemci tako prepričani v pravilnost podatkov, da so napadli še sedemnajstič — in hkrati tudi poslednjič.

Tudi v nekaterih drugih primerih so nemški vohuni oskrbeli svojim gospodarjem presenetljivo točne podatke. To dokazujejo tudi napadi na vojaške transporte, čeprav so miso držali nobenega točnega voznege reda in je za njihove premike vedelo le malo ljudi.

Tako je petega septembra eden izmed takih vlakov krenil z osrednje železniške postaje v Varšavi. Bil je poln vojaštva, ki ga je bilo treba prepeljati na fronto. Petnajst minut kasneje bi moral pripeljati na železniško postajo Prago v varšavskem predmestju, ki leži onstran reke. Prehiteli pa so ga nemški bombniki, ki so postajo zravnali z zemljo in tako transportu onemogočili pot. Za vse to je kriv nemški vohun, ki je bil zaposlen v pisarni šefa železniške postaje v Varšavi in ki je s tajno radijsko postajo obvestil Nemce o transportu, namenjenem na fronto.

Ko je leta 1939 neki Američan pisal zgodovino vohunske službe in ko je skušal na geografski karti pokazati, kje so vse raztreseni vohuni, je ugotovil, da skoraj ni kraja, kjer jih ne bi bilo.

Toliko število obveščevalcev ob izbruhu druge svetovne vojne je dokazovalo, da se je zlata doba vohunstva pravzaprav že začela.

5 USODNIH DNI druge svetovne vojne

10.

13. maj 1940 (Bitka pri Sedanu)

Kar vidijo, jih lahko samo prepriča o pravilnosti njihovega ošabnega mišljenja. Guderian, ki je imel malo sredstev, jih je maksimalno koncentriral. Na dveh kilometrih sedanske jase je združil vse, kar strelja v prvi pancerski diviziji: tankovsko topništvo, samohodno topništvo, Flak (ali protiletalsko topništvo), Pak (protitankovsko topništvo)... Prav tako je z 10. pancersko divizijo, ki je južno od Sedana pred Bazell-lesom. Najvažnejše je streljati. Zračni vihar, strmoglavi leti štuk — kot da bi lahko merile na vsakega vojaka posebej — so potolkli branilce. V njih ni več refleksov bojevnikov iz prve svetovne vojne, ki so tudi po najmočnejšem topovskem obstreljevanju znali dvigniti glavo, zbrati nekaj orožja in odbiti napad...

Leta 1916 so govorili: »Topništvo osvaja, pehota zaseda.« Danes pa osvaja letalstvo.

Prvi nemški vojaki skačejo na levi breg Meuse, kjer so vkopani Francozi. Slika so posneli pri Wadelincourtu

Vse ostalo je skoraj malenkost. Nemogoči napad se začne ob določeni uri. Prehod čez Meuso traja nekaj trenutkov. Vsi branilci niso ohranili. Nekateri se energično branijo v Frenoisu. V bližini gradu Bellevue, kjer se je Napoleon III. prepustil velikodušnosti Viljema I. — že spet spomini iz leta 1870 — dobro utrjeni bunker z dobrim poveljstvom ustavi napadalce. Obkolijo ga, potem pa ga s strelji iz 88-milimetrskih topov onesposobijo za boj. Če je bil napad hiter, pa ni bil improviziran: oddelek ga je bil ponavljal in vadal na podobnem zemljišču. Ob 19. uri je sonce še visoko na nebu. Ne da bi eno samo oklopno vozilo prišlo čez Meuso, je polk »Grossdeutschland« dosegel koto 247, njegov cilj tistega dne. Mimo nje se neutrudno zažene v Marféejski gozd.

Rommel se po vseh štirih reši iz gorečega tanka

Odpor pred napadom 10. pancerske divizije južno od Sedana je bil sprva močnejši. Potopili so nekaj čolnov z napadalci. Šele ob petih, torej štirideset minut za esesovci iz polka »Grossdeutschland«, stopita poročnik Hanbauer in feldvebel Ruberth iz strelskega polka št. 86 na levi breg. Z opozovalnice 10. protiletalske divizije štejejo vojake, ki jima sledijo: 40. Po čudežno ohranjeni telefonski zvezi sporoče podatek naprej — višjim.

General Guderian je skočil v enega prvih gumijastih čolnov in pristal na levem bregu, kjer ga je kriče sprejel polkovnik Black: »Izletniške vožnje po Meusi so prepovedane...« Na francoski strani pa se je general Huntziger podal iz svojega komandnega položaja v Senucu, ki je bil 50 kilometrov od fronte, v komandni položaj 10. protiletalske divizije v Berlieru, ki je bil 25 kilometrov od fronte. Potem se je vrnil v Senuc, kamor je prišel ob 19. uri in kjer so ga morali sprejeti ordonanci z belimi rokavicami...

Med zamisljivo poveljevanja francoskega generala Huntzigerja in nemškega generala Guderiana je globok prepad. Za Nemce, katerih vojaška doktrina je bila pod Hitlerjevimi vplivom spremenjena, velja pravilo, da mora biti poveljnik na prednjih položajih, da se mora peljati z letalom, kadar mora videti, kaj se dogaja, da mora sedeti v avtomobil z radijsko ali telefonsko centralo, kadar mora poveljevati, da mora osebno poseči v boj, kadar ima priložnost... Tako kot Rommel, ki se je tisti čes na drugem področju Meuse po vseh štirih plazil iz gorečega tanka: nekdo so se generali prav tako reševali z ubitega konja. Po francoski zamisli, ki je dediščina prve svetovne vojne, pa mora poveljnik z daljave voditi abstraktno vojno, duševno in časovno mora imeti nekaj odmika, tako da v njegovih odločitvah ni čustvenega vpliva boja. Edini podatek, ki je prišel v Senuc iz bitke: »40 Nemcev je prekoračilo Meuso«, je lahko videti ko smešen lokalni incident. »Tako bomo vsaj dobili 40 ujetnikov,« so rekli Huntzigerju.

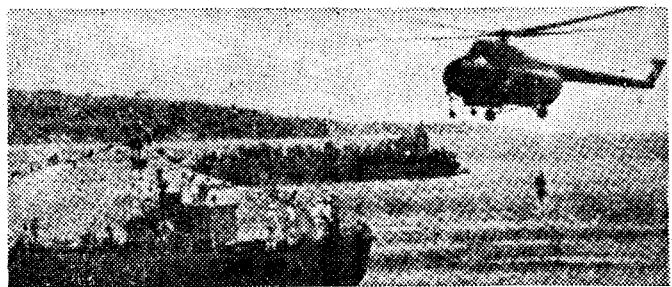
Se više, v glavnem štabu francoske vojske, so ti dogodki še manj pomembni. Nemci 12. maja niso dosegli Meuso samo pri Sedanu, marveč ob vsem toku, prav tako je 13. maja niso prestopili samo pri Sedanu. Vendar pa strtje nizozemskega odpora in boj I. armade v odprtini pri Gemblouxu še ne dovolita akcije, ki je v nemških poročilih le na kratko in mimogrede omenjena. Poročilo francoske vojske ob koncu dneva je zajeto v tem: »Od Namurja do Sedana je sovražnik dvakrat slabotno prodril pri Houxu in Montheimju (IX. armada) ter enkrat močneje pri Marféejskem gozdu (II. armada). V teku so protinapadi, ki naj ga poženejo v Meuso.«

To ni res. Res je, da je bitka za Francijo in prva faza druge svetovne vojne izgubljena. Vojaško govorjeno je začetek prodora proti Sedanu le incident na bojišču, ki ne more narediti nobenega vtisa na armado, ki je pred 26 leti zmaga la pred vrati svoje prestolnice. Toda leto 1940 bo brez čudežev, sicer pa tudi nikoli ni bilo čudežev, ko so se spopadla ljudstva. Vse se plača. Francija je tudi prišla na vrsto, da plača izgubo volje in predvsem strahotno odpoved pameti. Kot je mogoče soditi v zmešljavi tistega dne, se je panika začela v Bulsonu.

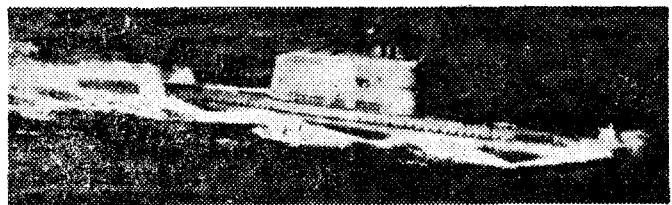
Bulson je čisto navadna vasica pod Marféejskim gozdom. Ima kakšnih sto prebivalcev, ducat ardenskih kmetij z zakroženimi lopami in velikimi kupi gnoja ob cestah. Področje je blatno in mračno, podnebje vlažno in mrzlo, nezdravo za ljudi in še bolj nezdravo za živali, ki so trumoma poginjale, ne da bi vedeli, zakaj. Dolgočasje in lenoba sta glogdala oddelek, v katerem je bilo oficirjem prav toliko do poveljevanja kot vojakom do ubogljivosti. Velikanski topovi z dolgimi cevmi so obrnjeni k obronkom sedanskega gozda. Toda že dolgo je tega, ko so njihovi strežniki nehali verjeti v to, da bi izstrelili eno samo granato na sovražnika.

Čeprav je neverjetno, se je tako tudi res zgodilo 12. maja. Topničarji so sprejeli ta dan kot spremembo v enoličnem življenju. Morala je bila dobra in taka je ostala tudi zjutraj 13. maja — vse do trenutka, ko so začele nad baterijo pikirati Stuke. Izgube so nepomembne, poškodovan ni niti en top, toda topničarji so se razkropili po gozdu. V tistem trenutku pa so se Nemci približali Meusi in general Lafontaine je s svojega komandnega položaja zagledal množico tankov, ki so se valili po ravnici pred reko. Bili so tarča, o kakršni je mogoče samo še sanjati! Toda francosko topništvo nima rok, ki naj bi mu stregle.

Zračni vihar pa je še močnejši. Nekaj baterij pride k sebi. Granate iz kratkih 155-milimetrskih topov uničijo pet nemških tankov na jasad pri Balanu. Morda bi zadostovalo, ko bi se prestrašeni možje zbrali ob topovih, se opogumili ter spet našli poklicno zavest, ki je podlaga legendarnega junastva topničarjev. Saj so Meuso prekoračili le nepomembni pehotni elementi sovražnikove vojske. Niti en tank še ni prišel čez reko in niti en ne bo prišel čez reko pred naslednjim dnem. Če bi se topništvo osvestilo, bi tisto peščico nemških vojakov kaj hitro ujeli.

Bolgarska vojna mornarica ni velika, je pa moderno opremljena in zelo učinkovita. Na sliki vidimo, kako se bolgarski mornarji s pomočjo helikopterja — ki je zelo primeren za pomorsko reševalno službo — prevažajo z ene ladje na drugo.

Sovjetska podmornica med vožnjo po Atlantskem oceanu. V trupu ima rakete z velikim dosegom.

V BESEDI IN PODOBI

Obletnica prekomorskih brigad

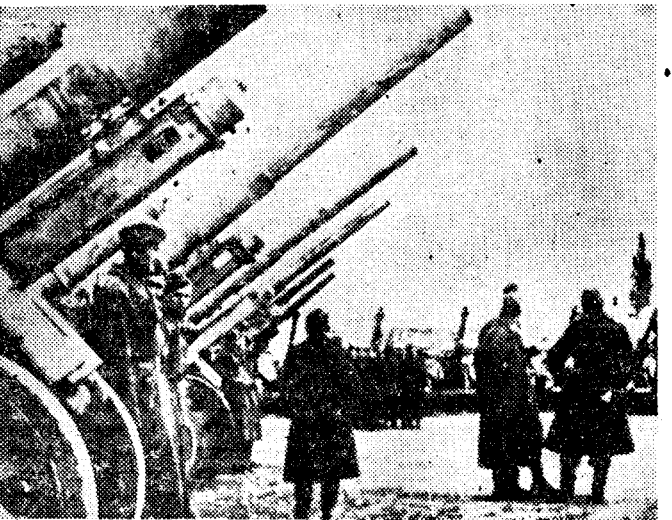
Pri komisiji za razvijanje tradicij NOV pri predsedstvu ZZZB NOV Slovenije od konca januarja dalje deluje pripravljalni odbor za proslavo prekomorskih enot.

Nobeden izmed jugoslovanskih narodov med zadnjo vojno ni doživel tako žalostne usode kot ravno naš, slovenski. Ne samo, da so ga fašistični okupatorji nameni smrti, še več, hoteli so ga uporabiti za topovsko hrano v svoje namene. Tako so se v letih zadnje vojne mnogi Slovenci znašli v tujini. Kljub temu so si znali poiskati pet domov, med borca za svobodo. Tako so nastale znane prekomorske brigade.

V njih so se znašli tisti naši rojaki, ki so se njih domači kraji po I. svetovni vojni znašli izven jugoslovanskih meja, predvsem pa iz Istre, Goriske in Tolminske. V teh enotah so bili nadalje zaporniki in interniranci, ki so jih okupatorji odpeljali v Italijo že med vojno, nasilno v nemško vojsko mobilizirani Gorenjci, Stajerci in Korošci, ki so jih ujele zavezniške armade po Afriki, Italiji in Franciji, pa so se v ujetniških taboriščih odločili za NOV. Prav tako so prišli v te enote ozdraveli partizanski ranjenci, ki so se zdravili v Italiji, v Italiji

se je 3. prekomorski brigadi priključilo tudi kakih 140 Italijanov, ki sploh niso bili vojni obvezniki, doma pa so bili pretežno iz južnih italijanskih provinc. Ze v Jugoslaviji pa se je isti brigadi priključilo tudi 20 sovjetskih državljanzov ter po en Poljak in Slovak. Po uradnih statistikah je šlo skozi prekomorske enote, kamor spada vseh pet brigad, 1. tankovska brigada, letalstvo in mornarica NOV, kakih 12.000 Slovencev. Cenijo pa, da je ta številka mnogo preskromna in da bi jo bilo treba povečati še vsaj za 8.000.

Pripravljali odbor predvideva, da bo glavna proslava prekomorskih enot prihodnje leto 4. julija, za dan borca, v Ilirski Bistrici. Obenem bo to tudi proslava 20-letnice osvoboditve. Računajo, da se je bo udeležilo najmanj 5000 borcev bivših prekomorskih enot. Zdaj pripravljajo ustanovitev pripravljalnih odborov po občinah in okrajih. Ti odbori bodo zbrali podatke o preživelih udeležencih, prav tako pa bodo tudi zbrali pisane spomine, fotografije, dokumente, izrezke iz časopisov in vse drugo, kar se nanaša na dejavnost teh enot. Predvidevajo, da bodo potem iz zbranega gradiva natisnili poseben zbornik ali kroniko. M. P.

Vojne trofeje NOV po veliki bitki za Knin. V tej bitki so sodelovale tudi prekomorske brigade

Nove uniforme za pripadnike JA

(Nadaljevanje s 1. strani)

tež bluzi bodo vojaki nosili nove srajce, vendar brez kravat.

Namesto dosedanjih škornjev, globokih čevljev in »gležnjakov« bodo vojaki dobili škornje, podobne tistim, ki jih bodo odslej nosili tudi oficirji in podoficirji.

Letne srajce bodo na pol odprtega kroja z odpetim vrhnjim gumbom. Razen tega pa so vojaki dobili tudi majice, ki jih bodo nosili pod srajco.

ŠE NEKATERE DRUGE SPREMEMBE

Generali bodo na ovratnikih sukničev nosili nove oznake: hrastovo vejico na isti tkanini, iz katere je napravljen tu-

di suknič. Na rokavih svečanih sukničev za višje oficirje ne bo več zlatih vrvic.

Spremembe so tudi glede nošenja svečane in praznične uniforme. Kadar bo oficir obločen v svečano uniformo, si bo pripel tudi odklovanja in se prepasal z čsarpo; če pa bo imel na sebi praznično uniformo, si bo na suknič pripel le trakove odklovanj, prepasal pa se bo z oficirskim pasom in oprtnikom.

Na ovratnikih sukničev službene uniforme bodo oficirji nosili oznake njihovih rodov, služb in specialnosti na enaki podlagi, kot je suknič.

Razen tega je prišlo do manjših sprememb tudi pri uniformah specialni enot, kot so planinske itd.

Oficir in vojak v novi službeni uniformi

KAŠMIR

Kašmir! V Evropi in Ameriki zveni to ime tako romantično ko v kakšni bajki. Srebrne reke, polne vode, drve ko kača na jug, v veliko ravnino, kanjoni, porasli s subtropskim rastlinjem, so vrezani v strme gore, pašniki so polni plemenite živine, zadaj zasnežene gore, rdeči rododendron — prava alpska idila. Več tisoč kilometrov od Evrope, v tihem zavetju šeststisočakov!

Nepal se imenuje simbolično Shangri-La, Afganistan je dežela Arijeev, Ceylon je kaplja, ki se je strnila z indijske celine in obticala v oceanu, Tibet je streha sveta — Kašmir pa velja v anglosaški literaturi za »deželo pomladi«, še več, »deželo ljubezni«.

Takoj bi se vrnil, če bi le mogel. Kako so se svetile kupole hindujskih tempeljev v Džamu. V terasah zgrajeno mesto me je sprejelo na začetku koledarske pomladi. Srinagar je bil ko kako mesto v italijanskem delu Švice. Barve so se spreminjale, kakor so pač plaval debeli trebušasti oblaki po nebu. Toplo je bilo tiste dni, vendar je Azija večkrat požgala, tu sem pa jaz.

Kašmir spominja v nekaterih pogledih že na Centralno Azijo, taki so noše. Plesi Kašmircev imajo mnogo skupnega s Kazahi, ki žive v sovjetskem delu Azije. Dolgi rogovi pastirjev spominjajo na Kirgizijo, ledeniki že na Mali Tibet, toda pogledi Kašmircev so obrnjeni na jug, v Indijo, oziroma Pakistan. Na sever, proti Kitajski, je iz Srinagarja, glavnega mesta, le nekaj kozjih stez, na jug vodi več cest.

Periskop na 46. vzporedniku

V Evropi se zaziblamo v nekakšno sanjarjenje ob besedi Kašmir, v Indiji in v Pakistanu se vsem zresne obrabi. Pravda za to deželo je že kar stara, petnajst let se vleče, pravzaprav že od leta 1947, ko se je indijski subkontinent razdelil na dve državi: Indijo in Pakistan.

Vprašanje, kdo ima več pravice do Kašmira: Indija ali Pakistan, je prav tako zavito, kakor je zavito in komplicirano vprašanje: čigava pa je Palestina?

Zidi se sklicujejo na 4000-letno zgodovino, na svoje preoke, na Salomona, Jeruzalemski tempelj, Arabci na plemena, ki so živela tu še pred Mohamedom, na zgodovinsko in fizično kontinuiteto, na to, da so Židje in moderni kolonisti, da so Palestino zapustili v prvih stoletjih krščanstva, za časa rimskega imperija itd.

V Indiji in v Pakistanu stalno opozarjajo na svoje svete pravice. Prva se sklicuje predvsem na to, da se je kašmirski vladar v trenutku proglastitve indijske in pakistanske neodvisnosti opredelil za Indijo, dalje na to, da je indijska civilizacija višja od muslimanske, da gravitira Kašmir geografsko na jug, na Indijo, saj teko reke najprej v Indijo in preidejo šele nato na ozemlje Pakistana. Pakistan je nova država, zgodovina Kašmira je zato povezana z Indijo, ne s Pakistanom.

Argumenti Pakistana pa so: tri četrtine prebivalstva je muslimansko, Kašmir je bil v zgodovini del ghanzevidskega cesarstva, nato je bil ena izmed provinc velikega mughalskega, se pravi muslimanskega cesarstva s sedežem v Agri, zatem je bil sto let pod Afganci — od srede 18. do srede 19. stoletja — pred sto leti pa so ga zasedli Angleži.

Z eno besedo, Pakistan torej zatrjuje, da je bila usoda Kašmira povezana z muslimansko, ne pa hindujsko civilizacijo. Imena, fiziognomija mest, mentaliteta ljudi, kulturni stiki v preteklosti — vse to govori v prid nam, poudarjajo v Rawalpindiju, novi prestolnici Pakistana.

Varnostni svet je posvetil temu vprašanju že več ducatov sestankov, vsako leto se ponovi ista procedura, vsaka stran vsiljuje svoje predloge in zavrača druge. Ničde noče prevzeti niti najmanjše odgovornosti za zavlačevanje.

Združeni narodi so predlagali v Kašmiru plebisit, Indija ga je odklonila. Muslimani so namreč v večini. Indija bi glasovanje najbrž izgubila, to pa bi bil zanjo velik diplomatski poraz, skoraj »blamaža«.

Poravnajte sami račune, svetujejo v Združenih narodih. Sprejeto, toda po dveh, treh sestankih se vrnejo predstavniki obeh držav domov. Ničde noče popustiti. Razumljivo. Nehru mora biti vedno za korak pred množicami, za te je Kašmir tudi emocionalno vprašanje. Razočaranim množicam Pakistana morajo nuditi voditelji vedno nekaj za uteho; Kašmir! Ta parola naj vžge in mobilizira ljudi.

Indija je priključila svoj del Kašmira Indijski uniji, na pakistanski strani pa je Azad Pakistan — »Svobodni Pakistan«. Tudi ta je sedaj že vključen v pakistanski državni organizem.

Kašmir je dejansko razdeljen na dva dela, večji pripada Indiji, manjši Pakistanu. Na indijski strani je glavno mesto Srinagar pa še zimska rezidenca Džamu, v Indiji je tudi lepa dolina Vale of Kashmir, ki jo vsi turisti, vse publikacije, tako opevajo. Je Ladakh, imenovan tudi Mali Tibet, ta del meji že na Kitajsko in je za tuje zaprt. Noben avtobus ne gre iz Srinagarja na sever, proti Kitajski.

V Pakistanu so kanjoni, od mest pa le nekaj manj pomembnih. Pakistanski del Kašmira je redko naseljen, je pasiven, slabo povezan z mesti v ravnini. To je v bistvu odrezana gorska trdnjava, glava, ki je z ozkim vratom povezana z ostalim telesom.

Varnostni svet, pred katerim spet razpravljajo o tem za pletenem vprašanju, je pravzaprav le tribuna, kjer prezentirata obe strani svoje predloge. Varnostni svet tega vprašanja ne more rešiti, to je stvar obeh partnerjev, njegova naloga je, da posreduje.

Kazno je, da delitev, ki so jo predlagali nekateri azijski državniki, ne pride v poštev. Delitev ni še nikjer priniesla nič dobrega. Zgledov imamo dovolj tudi v naši bližini, najbolj klasičen pa je Nemčija.

Skupna uprava — kondominij? Tudi ne pride v poštev. Saj vodita obe državi med seboj pravo nenapovedano vojno. Indija in Pakistan se ne moreta sporazumeti niti o razdelitvi voda. Januarja je prišlo v Vzhodnem Pakistanu do pravih pogromov proti Indijcem, povod za te je bila tatvina Mohamedovega lasu v neki džamiji v Srinagarju. Sam Nehru je apeliral na prebivalstvo, naj zaradi beguncev, ki so poplavili Kalkuto in druga mesta Zahodne Bengalije, ohrani mirno kri.

Pakistan stalno očita Indiji, da sprejema tujo pomoč in da jo koristi za pripravljajoči se napad na Pakistan, ne pa za utrditev položajev na meji s Kitajsko.

Malo je verjetno, da bi lahko prišlo v tako napetem ozračju do kakršnegakoli sporazuma o Kašmiru. Ne gre za tistih pet milijonov v predgorju Himalaje in Karakoruma, gre za več: za nezaupanje. Indija očita Pakistanu, da je agresor in da so njegove čete leta 1949 vdrle na ozemlje polavtonomnega Kašmira, Pakistan pa zatrjuje, da je Indija uzurpator — ugrabitelj.

Vse kaže, da bo pravda za Kašmir še zelo dolga. Vsa vprašanja se tako grozno dolgo vlečejo zdaj po vojni: nemško, korejsko, vietnamsko. Nobenega upa ni za rešitev.

In vendar se mora najti izhod. Današnje rešitve so v bistvu kompromis. To ni idealna rešitev, vendar veže obe strani.

M. O

Objektivno priznanje borecem NOB

Že več let ugotavljam, da se pri nas z različnimi zakonskimi določbami dela razlika med borci NOB, ki so se aktivno vključili v NOV in POJ v različnih obdobjih.

Že v zakonu o pokojninskem zavarovanju iz leta 1957 je datum 9. 9. 1943 postavljen kot mejnik, po katerem tisti, ki so začeli aktivno in organizirano sodelovati v NOB pred tem datumom, uživajo po omenjenem zakonu vrsto pravic, ki tistim z vstopom v NOB po tem datumu ne pripadajo. Sedaj, ko se pripravljajo novi pokojninski zakon, pa se hoče ta, že do sedaj preočita razlika med borci in borci se poglobiti.

Teze novega pokojninskega zakona med drugim določajo tudi to, da naj bi bil delovni staž za upokojitvev za moške 40 in za ženske 35 let. Od teh pogojev odstopa omenjeni osnutek pri borcih NOV tako, da za borce tudi v prihodnje velja delovni staž za upokojitvev kot do sedaj, tj. za moške 35 in za ženske 30 let delovne in posebne dobe, ki se šteje za pokojninsko dobo. Toda ta izjema, to priznanje velja zopet le za tiste, ki imajo priznana aktivno sodelovanje za NOB pred 9. 9. 1943. Vsi borci, ki so se aktivno vključili v delo NOB po tem datumu, ne bi imeli pri upokojitvi nobenega drugega priznanja, kot dvojno štetje za pokojninsko tistega časa, ko so bili v NOV in POJ, v vsem ostalem so pa izenačeni s tistimi, ki so v vojni stali ob strani in v miru delali ali študirali.

Povsem prav je, da se prvoborcem dajo vsa priznanja, moralna in materialna. Nesporno je, da naše socialistične revolucije ne bi bilo, če ne bi začeli z oboroženo akcijo borci iz leta 1941 in leta 1942. Toda tudi tisti, ki so zgrabili za orožje po 9. 9. 1943 in se borili do konca, so zelo veliko prispevali do končne zmage. To je

tako nedvoumno in resnično, kot je resnična naša skupna zmaga. Zaradi tega bi morali imeti borci, udeleženci v NOV in POJ po 9. 9. 1943 v novem pokojninskem zakonu vsaj to priznanje, da bi tudi zanje veljal pokojninski staž za ženske 30 in za moške 35 let, kot za ostale borce. Če bi se to le ne dalo uveljaviti za vse, potem naj bi to veljalo vsaj za tiste, ki so se vključili v NOV in POJ prostovoljno, takoj

po kapitulaciji Italije, morda v roku enega meseca in so bili nato ves čas v oboroženih formacijah do osvoboditve in za vse borce prekomorskih brigad.

S tako rešitvijo bi Jali moralno zadoščenje in materialno varstvo vsaj tistim borecem, ki so v zadnjem dobrem poldrugem letu vojne nosili vse fizične napore. Prepričan sem, da bi naša socialistična družba imela od tega samo koristi, saj bi vsi prizadeji borci čutili do naše družbe hvaležnost za priznanje in moralno dolžnost za še nadaljnje aktivno delo.

CIRIL DROLE

Na dopustu, ob morju ali v planinah, naj vas spremlja osvežujoča cigareta

NORD FILTER
TOBAČNE TOVARNE
V LJUBLJANI

NORD
Cigarete s filtrom

KOTIČEK ZA POVERJENIKE

Področja nekaterih občin so precej obširna, zato bi radi predsedstvom občinskih Združenj borcev NOV pomagali pri iskanju primernih tovarišev in tovarišic, ki bi bili pripravljene sodelovati z zavodom »Borec« kot terenski poverjeniki. Zato smo se odločili za naslednji razpis:

Zavod »Borec« potrebuje za širjenje svojih publikacij, knjig, revije »Borec«, revije »Kurirček« in tednika »TV-15« v vsakem večjem kraju poverjenika. Občinska združenja ZB NOV so že bila obveščena o organizaciji poverjeniške mreže na januarskih sestankih.

Vsi tovariši in tovarišice, ki imajo veselje do našega tiska in njegovega širjenja, naj se čimprej zgledajo pri predsedstvu ZB NOV svoje občine, kjer bodo dobili vse potrebne informacije. Vsekakor bi to delo opravljali za primerno nagrado. Lahko se tudi zgledajo neposredno na upravi zavoda »Borec« (založniški oddelek).

Vse knjige zavoda »Borec«, ki so izšle doslej, si lahko ljubitelji našega tiska iz Ilirske Bistrice in okolice ogledajo pri Jožetu Znidaršiču v Ilirski Bistrici, Stritarjeva 20.

Pravni nasveti

378 R. Č. Upokojeni ste po 73 členu zakona o pokojninskem zavarovanju (ne navajate ali po 2. ali po 1. odstavku) in ste razvrščeni v VI. pokojninski razred ter torej prejimate okroglo 23.000 din pokojnine. Imate ženo in dva šola-obvezna otroka. Drugih dohodkov nimate, le žena je lastnica 8 do 9 ha zemlje. Orne zemlje sploh ni, gre le za stelne in nekaj gozda. Od te zemlje nimate nobenih dohodkov, dočim davek na hektarski dohodek pa morate plačati, zato sta se z ženo dogovorila, da jo na nek način odvojita. Odsla sta na občinsko skupščino, da bi jo oddala v občinski agrarni sklad, pa jo niso pripravljene sprejeti. Godna uprava bi jo bila pripravljena sprejeti, toda odškodnine vama ne more plačati, ker za ta namen nima finančnih sredstev. Vidva sta jo pripravljena podariti, toda vsaj nekaj naj bi plačali za obstoječ les. V tej zvezi vas zanima, kaj naj bi napravili?

Glede oddaje zemlje se morate dogovoriti z enim izmed tistih činiteljev in občini, ki se bavijo z agrarnimi vprašanji ali pa z vzgojo in sečnjo gozdov. Torej ali z občinskim agrarnim skladom, ali z gozdno upravo oz. podjetjem za eksploatacijo gozdov, ali pa s kmetijsko zadrugo. Z nekaterimi od teh ste se že pogovarjali, toda niste dosegli nobenega soglasja. Obrnite se na občinsko združenje borcev, da bi posredovali v vaši zadevi in da bi se zadeva čimprej uredila. Ostane vam pa še da skušate zemljo nekemu prodati. Če vam tudi prodaja ne uspe, potem vam lahko edino izmed navedenih činiteljev dogovorite v tem smislu, da bi vam vsaj neko določeno dobo, recimo vsak mesec ali pol leta ali na 1 leto, plačevali odškodnino za oddano zemljo.

Za rok se lahko dogovorite na tak način, da bi trajal vsaj do izsolanja vaših mladoletnih otrok, torej da otroci pridejo do polnika.

S. A. L. Kot vojaškega vojnega invalida II. skupine iz narodnoosvobodilne vojne vas zanima, če imate pravico do dodatka za nego in tujo pomoč. V preteklem letu ste bili na ponovnem zdravniškem pregledu pred zdravniško komisijo za pregled vojaških vojnih invalidov I. stopnje, po pritožbi pa še na zdravniški komisiji II. stopnje in so vam dodelili le pravico od ortopedskega dodatka pod tč. 4. seznama telesnih okvar. Zatrjujete, da imajo vojaški vojni invalidi II. skupine pravico do dodatka za nego in tujo pomoč.

Pri vašem vprašanju gre za dve povsem različni stvari. Dodatek za nego in tujo pomoč praviloma pripada le vojaškim vojnim invalidom I. skupine. Torej le tistim vojaškim vojnim invalidom, ki jim je tuja pomoč potrebna zaradi zdravstvenih indikacij. Vojaški vojni invalidi II. skupine pa imajo pravico do dodatka za nego in tujo pomoč le v primerih, kadar gre za oceno vojne invalidnosti po členu 4. zakona o vojaških vojnih invalidih. Po tem določilu pa gre za take vojaške vojne invalide, pri katerih je bolezen obstajala že pred vstopom v narodnoosvobodilno vojno, ali pa je izvor boleznih medicinsko neznan in so vojni napori le vzrok za poslabšanje zdravstvenega stanja. Po tem določilu je lahko oceniti nekoga največ za 100 %, torej II. skupino, nikakor ne I. skupino, čeprav po medicinskih indikacijah ni razlike, kar se seveda zdravstvenega stanja tiče, med I. skupino vojaških vojnih invalidov in to drugo skupino. Vojaški vojni invalidi te druge skupine v svojem

vsakdanjem življenju nujno potrebujejo nego in pomoč neke druge osebe. Prav iz tega razloga je v spremenjenem in dopoljenem zakonu o vojaških vojnih invalidih, ki je stopil v veljavo 1. julija 1963 leta, uvedena ta noviteta, ki daje takim vojaškim vojnim invalidom pravico do dodatka za nego in tujo pomoč. Sodeč po Vaših podatkih niste ocenjeni po členu 4. zakona o vojaških vojnih invalidih in vam

zato kot invalidu II. skupine dodatek za potrebo in tujo pomoč ne pripada.

Iz seznama telesnih okvar, ki dajejo pravico do ortopedskega dodatka, je razvidno tč. 4., da gre za amputacijo ene noge nad kolonom, ki je posledica zadobljene rane ali poškodbe. Torej, kolikor gre v vašem primeru za amputacijo ene noge, so vas pravilno razvrstili glede ortopedskega dodatka.

Preberite tudi to

Posvetovanja o težah novega pokojninskega sistema so že v teku. Zaključiti jih je treba vsekakor pred 10. marcem, ker morajo do tega časa biti predlogi posvetovanj že na predsedstvu ZZZB NOV Slovenije. Toda čeprav je le še nekaj dni na voljo za razpravljanje o težah, bo morda le umestno opozoriti še na določene podrobnosti v zvezi z objavljenimi osnovnimi načeli iz navedenih tez.

Spričo dejstva, da ostane za borce pred 9. 9. 1943 pravica do pokojnine po 35 oziroma 30 letih pokojninskega staža, je treba opozoriti še na predlog zveznega odbora ZZZB NOV, naj bi udeleženci NOB, ki imajo 30 oziroma 25 let pokojninskega staža, imeli pravico iti v pokoj na lastno zahtevo, ne glede na zdravstveno stanje tudi predno so stari 55 oziroma 50 let. V tem primeru bi nosilec spomenice 1941 imeli pravico do pokojnine v višini 85 % osebnih dohodkov, a ostali udeleženci NOB do pokojnine v višini 70 % osebnih dohodkov.

Opozoriti velja tudi na to, da teze vsebujejo nova določila o zaposlovanju upokojenec. Upokojenec, ki je dosegel polno pokojnino s potrebnim delovnim stažem, se lahko pogodbeno zaposli in kljub temu prejema polno pokojnino. Zavarovavec, ki pa je upokojen pred izpolnitvijo potreb-

nega pokojninskega staža (pod 40 oziroma 35 let) in se ponovno zaposli, izgubi pravico do prejemanja pokojnine, toda čas te zaposlitve se mu všteje v povečanje pokojninskega staža in za določitev nove pokojnine.

Pričakovati je vsekakor treba, da se bodo med razpravo pojavili vsakovrstni in tudi neutemeljeni predlogi, še posebej je pričakovati zahteve po razširitvi kategorije udeležencev NOB po 9. 9. 1963. Taki predlogi že prihajajo od vseh strani in jih je prejel tudi že zvezni odbor ZZZB NOV Jugoslavije. Toda obveljalo je načelo, da se ta kategorija ne more razširiti na udeležence po 9. 9. 1943. Pač pa ostanejo za te udeležence dosedanje ugodnosti, dvojna delovna doba in zvišanje pokojninske osnove v primeru predčasne upokojitve.

Zelo koristno bi bilo, če bi v razpravi o težah novega pokojninskega sistema razpravljali tudi o drugih zadevah udeležencev NOB, o občinskih statutih, o obveznostih občin do udeležencev NOB in o socialni službi; spregovoriti bi bilo potrebno tudi o strokovni sposobnosti kadrov, ki po občinah rešujejo zadeve borcev in invalidov. Tudi ne bo odveč pogovoriti se o pomanjkljivostih pri priznanju dvojnih let za organizirano aktivno delo v NOB.

Kulturni obzornik

Voranca so občudovali celo sovražniki

Bilo je nekako 11. ali 12. marca 1943. Iz Šentpeterske vojašnice, kjer so bili italijanski policijski zapori, so me zaradi zaslišanja prepeljali na glavno policijo na sedanji Prešernovi cesti. Celice na policiji so bile polne in detektivom se ni ljubilo vedno znova hoditi v klet z zaporniki.

Tako se je zgodilo, da sem večkrat po cel dan moral čakati na naslednje zaslišanje kar v detektivski sobi. Tam so črnosrajčniki v civilu čakali na naloge. Nisem hotel pokazati, da razumem nekoliko italijansko in sem zato marsikaj slišal.

Tako se spominjam, kako so detektivji občudovali Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca. Ta je bil tedaj zaprt v celici, ki so jo iz nekdanjega stranišča uredili v klet policijske stavbe. Njegov spis, zajeten svezjen listov v rdeči mapi, pa je krožil medtem iz rok v roke in se nazadnje znašel tudi na mizi v sobi, kjer sem čakal na zaslišanje.

Detektivji so ga prebirali in si ga ogledovali. »Kako je to mogoče, da delavec zna osem jezikov?« je vprašal eden izmed njih, ko je med podatki na ovitku spisa prebral seznam jezikov, ki jih je govoril Prežihov. In nato je bral, katere: rusko, italijansko, nemško, francosko, slovensko, srbohrvaško itd.

»Delavec, pa pisatelj, in baje celo dober!« se je čudil drugi. »Pa samo v osnovno šolo je hodil...«

Za Voranca sem takrat kot šestnajstleten dijak komaj še slišal in prebral dve ali tri njegove knjige. Toda tisto uro, ko sem bil na policiji, sam v hudi stiski, sem naenkrat doumel veličino človeka, ki se je brez formalne šolske izobrazbe dvignil med največje slovenske ljudi. Saj so ga občudovali celo fašistični detektivji, zakleti sovražniki vsega naprednega in slovenskega.

Mile Pavlin

Zanke na Donavi

Iz obveščevalčevih zapiskov

10

— Nemogoče! Tudi sam veš, da je v Novem Sadu in okolici vse polno ruskih, bolgarskih in naših enot. Vse imajo več radijskih postaj in oddajajo v rednih časovnih presledkih. Mi ne moremo poznati niti njihove valovne dolžine niti njihovih koordinat. Tak poskus je torej izključen, kajti v zmešnjavi neštetih postaj se lahko prikriva nemška, ki se po nekem ključu javlja v raznih urah in morda tudi na raznih valovnih dolžinah. Razen tega oddaja s številčno ali črkovno šifro, morda pa celo samo z Morsejevimi znaki, ki so lahko šifrirani. Potrebno bi bilo nekaj mesecev, da bi našli vse postaje iz te smeri.

Molčal sem. Bilo mi je neprijetno, ker sem rekel tisto o postajah, kajti tudi sam sem vedel, da tako ni mogoče odkriti sovražnika. Mogoče pa postaja zdaj sploh ne dela. Zato sem nadaljeval:

— Ze v začetku sem rekel, da to delo ni zame in da se ne znajdem v takih stvareh.

— Znajdeš se, dragi moj, znajdeš. Takoj si našel sled skupine in jih precej prestrašil. Primoral si jih, da so dvakrat spremenili skrivališče. To pomeni, da so ob dve najboljši skrivališči in se zdaj skrivajo v zasilnih. To niso matičje solze, — je rekel polkovnik in nadaljeval, potem ko je malo pomolčal: — Sicer pa, našel si Olgo, torej vse, kar si moral najti v Novem Sadu.

— Zakaj spet namigujete na Olgo? Ne bom se več srečaval z njo! — sem odgovoril in komaj zadrževal jezo.

— Ne, sploh ne! Dekle zares ni ničesar krivo. Le hodi k njej, če te je volja, in dovoli, tovariš, da se bo dalo govoriti s tabo. Naše delo je težavno, vezano na same neprijetne stvari in bolje je, da v vmes tudi nekaj prijetnega. In v tem primeru je Olga tisto prijetno, — je dejal in se široko zasmel.

Tudi jaz sem se nasmehnil. Bilo mi je jasno, da me polkovnik razume in da razume tudi vse, kar se je zgodilo, pa mi je hotel samo svetovati. Tega sem bil vesel.

Stopil je k mizi. Dolgo je pregledoval nekakšne zapiske in skice, potem pa spregovoril:

— V tem primeru je težko dati kakšna določna navodila. Veliko je odvisno od tebe samega. Edino, kar moraš vedeti, je to, da je treba razširiti mrežo. Ne sodelujš dovolj z našimi enotami in organi v Novem Sadu, ki se s to nalogo ukvarjajo prav tako kot z drugimi. Med njimi imaš ti največ izkušenj v tem, kako se odkriva taka skupina. Ne delaj sam ...

Dolgo je govoril, kaj bi kazalo ukreniti, pojasnjeval, kako naj dobim sodelavce, opozarjal na nekatere podrobnosti, ki so bile videti nevažne, ki pa bi lahko mnogo pomenele, omenjal moja poročila in poskušal skupaj z menoj narediti nadaljnji načrt za akcijo. Čutil sem, da mi bo pogovor z njim veliko pomagal. V moje misli je posijal sončni žarek. Polkovnik Nebojša pa ni bil profesionalen in izkušen kontraobveščevalni funkcionar. Znal je samo nenavadno logično misliti, imel je dosti izkušenj v ilegalnem partijskem delu in sposobnost, da je izkušnje svojih podrejenih posploševal ter tako izgrajeval metodo našega dela in sistem organizacije.

Nazadnje mi je rekel: Bodi dober z Olgo. S tem dekletom se lahko družiš ... In kaj vem, morda ti nekoč še pridem v svate.

Vedel sem, da se šali, toda v tel. besedah je bilo zame mnogo resnice in smisla. Nasmehnil sem in odšel.

Vaso sem našel pred izhodom. Posrečilo se mu je dobiti par novih gum in nekaj drobnih potrebščin. Pokazal mi je tudi novi avtomat z dvainsedemdesetimi naboji, ki ga je zamenjal za svojega nemškega. Tudi mene je nagovarjal, naj to storim, toda najbolj sem zaupal svojemu avtomatu, s katerim sem se prebil skozi nekaj zadnjih borb in ki se mi ni izvernil od tistega dne, ko sem ga bil na Rudniku vzel v roke.

Krenila sva proti Novemu Sadu. Vaso je vozil hitro in kmalu sva se znašla blizu Sremskih Karlovcev. Spuščala sva se k Donavi, ko sva z gozdnega roba zaslišala rezko streljanje.

— Ustavil! — sem ukazal Vasi.

Zanimalo me je vse, kar se je dogajalo na moji namišljeni liniji. Ta borba na Fruški gori pa je toliko bolj privlačevala mojo pozornost, ker sem vedel, da na tej sremski planini ni nikakršnih band.

Zgrabila sva avtomate in zagazila navkreber v sneg. Kmalu sva dohitela skupino borcev Narodne obrambe.

— Naša patrila iz opazovalnice nad Karlovci je opazila dva oborožena človeka ob gozdnem robu, — mi je pojasnil neki desetar.

— Zakaj je prišlo do boja? — sem vprašal.

— Poskušali smo ju prehiteti, toda opazila sta nas in streljala proti nam. Eden ima puškomitraljez, drugi pa avtomat, — je odgovoril desetar.

Medtem ko smo govorili, kléč za zmrznjeno krtino, smo opazili, da hočeta preganjanca po vsej sili pobegniti. Spoznala sta, da ju vojaki zasledujejo, medtem ko druga skupina hiti z nasprotno smeri, da bi jima presekala pot.

Vse leto odprto okrevališče

Vse leto je odprto manjše in zelo prijetno okrevališče z 12 posteljami, ki ga je v Martuljku uredila za borce ZZZ NOV Slovenije. Borci in njihovi ožji družinski člani, ki ostanejo v domu več ko tri dni, plačajo dnevno 900 dinarjev oskrbnih stroškov. Tisti, ki pa ostanejo v domu manj ko tri dni, plačajo oskrbni dan po 1600 dinarjev.

Posamezni bivši borci/so v tem domu lahko na okrevanju 10-21 dni. Interesenti naj se prijavijo pri združenjih borcev na občinah, ki jim pri ZZZ NOV Slovenije v Ljubljani, Beethovnova 10, zagotovijo rezervacijo v domu.

DRUGA MEDNARODNA KONFERENCA ZA PROUCEVANJE ODPORNISKIH GIBANJ

Mednarodna federacija udeležencev odporniških gibanj (FIR) je sklenila sklicati drugo mednarodno konferenco za proučevanje odporniških gibanj. Kraj se ni določil, a sklicati jo nameravajo sredi leta 1964. Na konferenci bi razpravljali o izdaji zgodovinske publikacije, ki bi dopolnjevala list »Združeno odporniško gibanje«. Razpravljali bi tudi o temi »Odporniška gibanja in današnja mladina«.

Na seji generalnega sekretariata FIR, ki je bila od 17. do 19. januarja, je ZZZ NOV Jugoslavije zastopal Franjo Biljan, direktor zgodovinskega arhiva SFRJ.

DELEGACIJA ANPI NA OBISKU V KOPRU

Zveza združenj borcev NOV okraja Koper je povabila sedemčlansko delegacijo ANPI (nacionalno združenje italijanskih partizanov) goriške province na obisk. Italijanski gosti ki so se pri nas mudili v začetku februarja, so si ogledali zdravilišče Debeli rtič, tovarno Mehanotehni-

OBISK IZ ANGOLE

V dneh 13. do 16. februarja so obiskali Slovenijo vodilni člani odporniškega gibanja MPLA iz Angole Lui Azeveda. Uglednega gosta je sprejel tudi predsednik ZZZ NOV Slovenije Janko Rudolf, a na poti po Sloveniji ga je spremljal Stane Runko.

Ugledni gost iz Angole si je v Ljubljani ogledal Muzej NOB, obiskal je sedež ZZZ NOV okraja Ljubljana, ogledal si je gramozno jamo in bil tudi na Urhu. Obiskal je Skofjo loko, Dražgoše, Bled ter muzej v Begunjah, bil je tudi v Cerknem ter si ogledal bolnišnico Franjo. Bil je tudi v Postojnski jami.

Očaran nad lepotami Slovenije in izredno zadovoljen, da je spoznal muzeje in neštete objekte iz NOB, se je nadvse iskreno zahvalil za gostoljubnost in za vse dragocene

proti fašističnim okupatorjem — je zvezni odbor ZZZ NOV Jugoslavije poslal Zvezi avstrijskih udeležencev odporniškega gibanja in žrtev fašizma tole brzojavko:

»Globoko nas je prizadela vest o smrti tovariša Franca Hohnerja. Z njegovo smrtjo je protifašistično in bojevniško gibanje izgubilo hrabrega in vztrajnega revolucionarja in borca. Ob tej veliki izgubi prejmite izraze našega iskrenega sožalja.«

DELEGACIJA ZVEZE BIVŠIH BORCEV IN VOJNIH ŽRTEV FRANCIJE OBISČE JUGOSLAVIJO

Na povabilo predsedstva ZZZ NOV Jugoslavije bo 17. marca prispela k nam na obisk delegacija Zveze bivših borcev in vojnih žrtev Francije. V Jugoslaviji ostanejo deset dni kot gosti naše Zveze.

ODBOR ZA OSWIECIM POZIVA

Mednarodni odbor za Oswiecim v Parizu je pozval vlade vseh držav, naj ne dovoljujejo zatočišč vojnim zločincem, marvet naj jih izročajo sodišču. Odbor je pozval tudi vlade in parlamente vseh držav, naj ne ustavljajo postopkov proti nacističnim vojnim zločincem.

Na dvodnevem zasedanju odbora v Parizu, ki so mu prisostvovali delegacije iz 14 držav, so sklenili, da bo aprila prihodnje leto ob 20-letnici osvoboditve Oswiecima, mednarodno srečanje bivših deportancev. Ob tej priložnosti bodo položili temeljni kamen za mednarodni spomenik žrtvam Oswiecima.

Anketa med 7506 delavci v Zagrebu

ZAGREB: V Zagrebu so pred kratkim anketirali 7506 delavcev in delavk — udeležencev NOV. Ugotovili so, da je med njimi 624 oseb nezaposlenih in to 287 aktivnih udeležencev NOV; 56 žrtev fašističnega nasilja, 148 otrok padlih borcev, 153 vdov padlih ali živih borcev in vojaških vojni invalidov.

Mednarodno sodelovanje bivših borcev

ka v Izoll. Drugi dan svojega bivanja pri nas so gosti porabili tako, da so v spremstvu članov predsedstva ZZZ NOV obiskali Novo Gorico in Vipavo.

Člani delegacije ANPI so bili z obiskom v Kopru in Novi Gorici, kakor tudi s sprejemom pri bivših borcih NOV izredno zadovoljni.

DELEGACIJA ZZZ NOV JUGOSLAVIJE JE ODPOTOVALA V NEMSKO DEMOKRATIČNO REPUBLIKO

Prihodnje leto bo 20-letnica osvoboditve Buchenvalda, Sachsenhausa in Rawensbrücka — bivših »nacističnih« koncentracijskih taborišč, ki so bila na sedanem območju Nemške demokratične republike. V vseh teh taboriščih je bilo med žrtvami nacizma tudi precej Jugoslovancev. V vseh treh taboriščih so že spominski muzeji raznih narodov, zato namestila ZZZ NOV Jugoslavije v teh taboriščih urediti tudi jugoslovanske spominske muzeje. Zaradi izdelave predlogov za likovno in tehnično ureditev let sta šla v Vzhodno Nemčijo sekretar zveznega odbora ZZZ NOV Mato Horvatič in Franc Delala, umetnik za notranjo dekoracijo. Obiskala bosta vsa tri navedena taborišča. Ko se bosta vračala iz Vzhodne Nemčije, obiščeta še taborišče Mauthausen v Avstriji.

informacije o NOB, ki jih je dobil na svojem potovanju po Sloveniji.

BRZOJAVKA ZZZ NOV IZVRŠNEMU URADU FMAC

Ob nastanku krize na Cipru je Zvezni odbor ZZZ NOV poslal Svetovni federaciji bivših borcev (FMAC) brzojavko s pozivom naj posreduje pri OZN za mirno rešitev ciprškega spora a striktnim spoštovanjem neodvisnosti in enotnosti Cipra, kar je v interesu ohranitve miru.

BRZOJAVKA ZZZ NOV JUGOSLAVIJE ZVEZI AVSTRIJSKIH UDELEŽENCEV ODPORNISKEGA GIBANJA

Ob smrti člana Politbiroja CK KP Avstrije Franca Hohnerja, ki je bil v času španske državljanske vojne politični komisar internacionalne brigade, v drugi svetovni vojni politični komisar avstrijskega bataljona, ki se je v sestavi NOV Jugoslavije 1944 do 1945 boril v Sloveniji

Karbon PAPIR

Aero

Junak Stanko

Riše: Evgen Sajovic
Piše: Ivan Jan 10

28. »Torej kdo? Kdo je izdajalec?«
Pri tem ni niti vedel, koliko njegovih tovarišev je bilo mrtvih, koliko je morda ostalo živih. Če je človek zbeگان, ranjen, le napol pri zavesti in pri tem mučen, včasih niti sam ne ve, kaj izblebota. Zbral se je in ugibal:

»Le kdo bi mogel biti tisti podlež? Kmet, ki nas je srečal? Ne, ne, ta ni vedel, kje smo! Kaj pa fant iz vasi, ki nam je celo pomagal? Ne, tudi ta ni mogel biti. Roko bi dal v ogenj zanj!«

Pred njim so se vrstili obrazi in nazadnje je ostal samo še eden: obraz tistega, ki je prišel obvezovat ranjenega Stanka Zagarja!

29. »Torej, ti si bil! Da, ti in nihče drugi!«
Se zdaj je videl radoveden obraz fanta, ki je bil sicer Zagarjev znanec, vendar z nejasno preteklostjo. Še preden je prišel k njim v jama, so se prerekali, če naj bi ga sploh spustili noter. Toda, sila je bila velika: Zagar je nujno potreboval pomoč! A fant je bil vse preveč radoveden in s seboj je prinesel tudi čokolado in limono, kar ni bilo moč dobiti na karte. Tudi zaprt je bil že v Begunjah! In to celo dvakrat, a so ga vselej spustili. Zanj je sicer jamčil Zagar, kar je zlasti Stanka hudo begalo, kajti Zagar je bil posebjeno poštenje, vendar je vse kazalo, da jih je izdal prav ta Zagarjev znanec.

30. »Tako, torej, ti si bil! Volkodlak! A o meni nisi vedel dosti! Vsaj tistega ne, kar se je potem godilo v jami!«

Kakor vedno, se je tudi zdaj odločil na hitro! Gradil je na neprijetni ugotovitvi, da jih je izdal prav nekdanji Zagarjev sodelavec. In čeravno ga je neprestano begalo dejstvo, da je zanj jamčil Zagar, se je odločil, da bo pred zasliševalci tajil. Lagal bo in se pri tem izgovarjal na svojo mladost.

»Da, tako bom storil, kajti verjetno nihče ne ve, da sem bil prav jaz tisti, ki je iz jame potolkel največ njihovih policistov! Nič ne bodo izvlekli iz mene, prav nič! Kakor bo, pač bo!«

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

● Zatrjujejo, da so prva strokovna — vsaj za tedaj — navodila za rezo konj bila napisana v 14. stoletju pred našim štetjem. Baje so v teh navodilih enaki principi za rezo, kakršnih se angleški konjeveji drže še dandanes.

● Mednarodni Rdeči križ, ki ima sedež v Ženevi, združuje 120 nacionalnih organizacij Rdečega križa, ki štejejo skupaj 170 milijonov članov.

● Neverjetno je slišati, da bi se skupina strokovnjakov odločila popraviti poškodovani vulkan. Na ta edinstveni »podvig« se pripravljajo Japonci. Gre namreč za sveto goro Fudžijamo, okras in ponos Japonske, ki je na vrhu zelo poskodovana zaradi tega, ker se

Dobrovlje, vas v Savinjski dolini, so bile od začetka osvobodilnega gibanja središče štajerskega partizanstva. Zato ni čudno, da si je štab II. grupe odredov za svoje začasno taborišče izbral prav Dobrovlje. Ta kraj je zlasti znan po 7. novembru 1942, ko je nekaj tisoč svabskih podivjancev pri Sentjoštu napadlo Savinjski bataljon II. grupe odredov. Znan je tudi po Tesnikovi domačiji, kjer je bil eden izmed pomembnih sestankov med komandantom II. grupe odredov in komandnim kadrom I. štajerskega bataljona. — Kdo je bil ta komandant?

Na Primorskem so najprej iz raznih čet sestavili Gregorčičev bataljon. To je bilo v prvi polovici avgusta 1942. Pozneje se je partizanstvo naglo širilo v vse kraje. V jeseni 1942 so ustanovili Soški odred, ki se je s prihodom številnih prostovoljcev razdelil v Severnoprimorski in Južnoprimorski odred. Iz teh dveh pa sta v začetku maja 1943 nastali Gradnikova in Gregorčičeva brigada. Operativno območje Severnoprimorskega odreda je bilo Tolminsko in Bovško. Slika predstavlja 5. četo II. bataljona Severnoprimorskega odreda v začetku marca 1943. — Kje?

K partizanom v Vipavski dolini je prišel 1. maja 1942 in sicer je pobegnil iz italijanske vojske v Cuneu, kjer je med vojaštvom vodil revolucionarno gibanje. K legalnemu delu je pritegnil vse zavedne Slovence in Italijane, vojake, podčastnike in častnike. Vodil je poseben krožek, ki je imel 18 članov in nad 300 somišljenikov. Vojake je tudi oskrboval s ponarejenimi dokumenti za pobeg iz italijanske vojske. Take dokumente je priskrbel tudi »anku Premrlu-Vojku. Bil je zelo delaven in požrtvovalen. Padel je 8. marca 1942 v Vrtovinu, kot član OK KPS za Vipavsko. — Kdo je bil?

Pred kratkim je izšla pri zavodu Boreo zvezna knjiga, v kateri je do podrobnosti opisan razvoj, bojevanje in tragedija prvega pohorskega bataljona. Na kraju tragedije, to je pri Treh žebelih na Pohorju, stoji spomenik, ki ga vidimo na sliki. Njegov avtor je kipar Slavko Tihec. Ta spomenik opozarja mimoidoče na slavne junake iz bataljona, ki je do zadnjega moža omahnil v smrt, a dandanes živi v svojem legendarnem sijaju. — Kdo je napisal knjigo o pohorskem bataljonu?

Dobro je, če veste...

lomi vrh in odpada kamenje. Še nekaj časa — zatrjujejo neki japonski novinarji — »pa bo Fudžijama podobna zlobnim skrbinam stare čarovnice...« To pa bi bila »katastrofa«, zakaj Fudžijama »ustvarja« prispevke, ker jo obiskujejo turisti iz vseh krajev sveta. In kar zares mislijo Japonci popraviti vrh Fudžijame: strokovnjaki tokijske univerze predlagajo, da bi vrh gore utrdili tako, da bi razpoke zacementirali s posebnim cementom.

● Pred bitko na Kosovem polju so imenovali Turki Srbijo — Srbistan, po Kosovskem boju — Lazistan, kar je pomenilo Lazarjeva zemlja, za časa Djordža Smederevca pa so imenovali Srbijo — Semendrija Sandžaki oziroma Smederevska oblast.

● V Romuniji imajo nad 350 eksperimentalnih postaj, ki dajejo zdravstveno in socialno pomoč 100.000 ljudem, starih nad 65 let. 500 zdravnikov v teh eksperimentalnih postajah znanstveno proučuje zaščito starih ljudi.

● Lani so v Zahodni Nemčiji porabili 50 milijonov mark za gradnjo novih vojašnic, letos pa bodo — po pisanju nemškega časopisa — porabili kar 450 milijonov mark. Zgradili bodo namreč še 39 vojašnic. »Zlobneži« zatrjujejo, da je to v skladu z nemško tradicijo...

● Zahodnonemška mornarica je, pravijo njeni poznavalci, zelo podobna predvojni, Hitlerjevi. Razvija in izpopolnjuje pa se celo hitreje, kot je bilo določeno s pariškimi dogovorom o neodvisnosti in oborožitvi Zah. Nemčije. Razlika je samo ta, da sedanji mornariški oficirji nimajo sabelj, kakor so jih imeli njihovi »predhodniki«. In zaradi tega so sedanji oficirji vznejovaljeni, ogorčeni, pri čemer zatrjujejo, da sablja ni nobena »oborožitve«. Čutijo se »manjvredne« zato, ker vsi mornariški oficirji, celo tisti iz na novo ustanovljenih držav pozdrav-

Olek BORKANUK je bil doma iz Jasine v Podkarpatski Ukrajini, kjer se je rodil 11. januarja 1901. Kot član češkoslovaške KP je imel funkcijo sekretarja okrajnega komiteja. Bil je tudi glavni urednik časnika »Karpatskaja Pravda« in komunistični poslanec v praškem parlamentu (1935-1938). Po nemški zasedbi je prešel v ilegalo, leta 1939 pa je šel v Sovjetsko zvezo, odkoder se je vrnil leta 1941 kot sekretar pokrajinskega komiteja KP. Naslednje leto so ga zajeli Madžari. Vojaško sodišče v Budimpešti ga je obsodilo na smrt. Dne 3. oktobra 1942 so ga obesili na dvorišču zapora »Margi körút«.

(Original v ukrajinskem jeziku) Budimpešta, zapori, 3. oktob. 1942

Preljuba Zika in draga mi hčerka Oljčka!

Ni bilo dneva ne ure, da ne bi mislil na vaju. Nelzerno sem si želel priti nazaj med vas in nadaljevati naše prelepe družin-

zarav, poln moči in neznansko si želim življenja... Toda rešev ni. Moral bom umreti. Vendar grem v smrt z vso odločnostjo in pogumno, kot se spodobi ljudem našega kova. Živel sem enainštideset let, od katerih sem dvanajset posvetil borbi za pravice siromašnih ljudi. Ves čas življenja sem bil pošten, predan in neutruđen borec, ki ni poznal osebnih koristi. Nikdar nisem bil hinavec. Umiram, kakršen sem živel, ker se zavedam, da je naša borba pravična in da bo zmaga naša. Ljudstvo me ne bo pozabilo, ko bodo prišli lepši časi. Nekoč bo zgodovina povedala resnico tudi o moji skromni osebnosti. Umiram, vendar bom živel.

Dragi moji, ne obkokuja me in nikar ne bodita žalostni zaradi mene! Dandanes umira na stolišču najboljših sinov ljudstva za lepšo bodočnost človeštva. Vojna je za človeštvo najhujša nesreča. Upajmo, da bo po tej vojni zavladal mir, ki bo za dolgo, mogoče pa tudi za vedno, zagotovil splošno blaginjo. Ob slovesu vama želim, da bi dočakali mir in srečno življenje. Če bosta takrat pri življenju, spomnita se tudi mene s tiho besedico in brez jeze...

Ljubljena žena, hvala ti za lepa leta, ki sva jih preživela skupaj! Bila si dobra žena in dobra tovarišica. Želim, da se poročiš in da ostaneš takšna tudi z novim možem. Želim, da pošteno vzgojiš najino predrago Oljčko, in da napraviš iz nje vzgledno ženo, ki bo vredna naslednica svojega očeta.

Ljubljena moja hčerka Oljčka, stara si bila eno leto, ko je naju točila neumljena vojna. Bila si moja tolažba in moje življenje. Ko odhajam v smrt, mi krvavi srce ob misli, da te ne bom več videl... Rasti srečna! Tvojega svojega mamico, bodi dobra in poštena, uči se in rasti med ljudmi! Nikoli ne pozabi, da je tvoj oče umrl na vislicah za pravice ljudstva!

Zbogom, dragi moji! Aleksej Borkanuk

sko življenje. Vendar je takšna morala biti moja usoda... Vojaško sodišče me je obsodilo na smrt. Te vrstice pisem le nekaj minut pred smrtjo. Počutim se

Pretrajala pisma

zahteval je, naj vojne zločince izroče sodišču. Odbor je nadalje pozval vlade in parlamente vseh držav, naj ne ustavljajo postopkov proti nacističnim vojnim zločincem.

POPRAVEK

V zadnji številki našega lista nam je tiskarski škrat pošteno zagodel. V poročilu o posvetovanju o pokojninah je ime sekretarke predsedstva zveze združenj borcev NOV Jugoslavije iz Saše Javorina spremenil v Sašo Javornik. Njeno ime se torej pravilno glasi Saša Javorina.

Temeljni kamen za mednarodni spomenik

Na zadnjem zasedanju mednarodnega odbora za Auschwitz, ki je bilo pred dnevi v Parizu, so sklenili, da bo prihodnje leto ob 20. obletnici osvoboditve nemškega koncentracijskega taborišča Auschwitz mednarodno srečanje bivših taboriščnikov. Tedaj bodo položili tudi temeljni kamen za mednarodni spomenik žrtvam Auschwitz.

Mednarodni odbor je tudi pozval vlade vseh držav, naj ne dajejo oz. naj ne odobravajo azilov vojnim zločincem. Obratno:

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

OSAMLJENI STRELI

Na sliki desno je Miha, namestnik bataljonskega komandanta VDV

sem, da je strel padel na robu dolinice, tako oster in glasen je bil. Poostriji smo budnost in utihnil. Neverjetno počasi je tekel čas. Naenkrat je rahlo zašušelo listje na vrhu dolinice. Nič ni bilo videti, nato pa smo zagledali žensko postavo, ki se je kradoma spuščala proti nam. Mar ve, kje smo? Ali jo je postal tovariš Miha, smo mislili. Morda nam bo povedala kaj novega. V bližnji vasi Vogrosc so vsekar terenski politični delavci, kadar so prišli partizani, sami od sebe skuhal kotel hrane.

Take in podobne misli so mi brnele po glavi. Toda kaj je to? Dekle ima solze v očeh. »Mihe ni več!« je planilo iz nje.

Zdaj je počilo drugič, to pot v naših glavah. Temu sporečilu nismo mogli verjeti. Saj je Miha malo prej odšel od nas. Bil je preudaren in previden človek. Kaj je bilo krivo, da je postal naenkrat nepreviden? Ali so mu misli tavale kje drugje, ali je za trenutek pozabil na resnost položaja? Ali je podcenjeval sovražnika, ki je dajal od sebe »zadnje

brce«? Morda je slučajno naletel na krvoločka, ki si je hotel še zadnjič privoščiti slovenske krvi?

»Miho so ubili,« je ponovilo dekle in molče, stisnjenih grl, smo jo poslušali. Zlomljenih src, ker smo tako nenadoma izgubili tovariša, smo kmalu odšli dalje, novim nalogam naproti.

Ivan Poženel-Blaž

»TV 15« izhaja vsak teden. Izdaja ga predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Lj., Beethovnova 10/II — Tisk in klišej: CZP »Ljudska pravica«, Ljubljana. — List ureja uredniški odbor. Letna naročnina znaša 800 dinarjev, posamezna številka stane 20 dinarjev. Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtil., p. predal 598/XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 600-11/608-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik »TV 15« 21-901, tajništvo in novinarji »TV 15« 22-313, uprava »TV 15« 22-607 Rokopisov ne vračamo.

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11. tovarna nogavice v Savljah, 12. enaka soglasnica, 13. ime narodnega heroja Serberja, 14. vrsta jedi, 15. nastojni junak Gotovčeve opere, 16. kratka prijateljske države, 18. merjašec, 22. izrastek na glavi, 23. možski potomec, 25. poseben položaj pri sahu, 26. število s števcem in imenovalcem, 28. zdravilo, 30. deli kopa, obdani z morjem, 31. dvojica, 33. sukaneč, 35. gradbeni material, 36. svetišča, 37. kos pohištva, 38. plemo, rod, 40. južnoameriška vrsta ovce, 41. utežna mera, 42. grmada, 43. makedonsko kolo, 45. vzročni veznik, 46. tekočina v sru in žilah, 47. vozilo, 49. osebni zaimek, 51. ime črke R, 52. slovenski tednik za razvedrilo

mišni del elektromotorja, 39. hrust, orjak, 41. katran, 42. mesto v Boki Kotorski, 44. model nove gradnje, 46. določeni del, delec, 48. zadržanost z besedami, 49. vsemitrsko telo, eden od pripomočkov za orientacijo, 50. priprava za točno merjenje takta v glasbi, 53. politikan, 54. borci za svobodo med zadnjo vojno pri nas.

Navpično: 1. arije, melodije, 2. star denar, 3. drugo ime za janež, 4. kratka mariborske tekstilne tovarne, 5. kača velikanka, udav, 6. osebni zaimek, 7. vprašalnica, 8. pripadnik otoškega naroda v severnozahodni Evropi, 9. čarovnik in svečenik starih Perzov, 10. judovsko moško ime, 11.